

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
UTBILDNINGSDIREKTÖRENS STAB

SOCIALTJÄNST- OCH
ARBETSMARKNADSFÖRVALTNINGE
N

AVDELNINGEN FÖR STADSÖVERGRIPANDE SOCIALA FRÅGOR

BILAGA
UTBN DNR 08-012/471
SAN DNR 3.2-0391/2010

2010-08-31

1(59)

Stödmaterial för samverkan och ansvars- fördelning mellan stadsdelsnämndernas verksamheter och skolan

Innehållsförteckning

	Sid.
1. Inledning	5
Ytterligare stödmaterial	5
2. Övergång förskola – förskoleklass	7
3. Övergång förskola – förskoleklass förberedande för skolgång i särskola	9
4. Elev som uteblir från skolarbetet	11
5. Sekretess vid samverkan	15
6. Anmälan till socialtjänsten	17
7. Samverkansrutiner mellan socialtjänsten och skolan när barn/ungdomar placeras eller får insatser utanför hemmet	21
- Placering i HVB	
- Placeringar i särskilda ungdomshem (SIS)	
- Familjehemsplaceringar	
- Mellanvård	
- Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS	
8. Barns skolsituation under vistelse i skyddat boende	27
9. Det kommunala uppföljningsansvaret	29
10. Korttidstillsyn (KTT) och korttidsvistelse	31
11. Övergång från gymnasiesär-/gymnasieskola till daglig verksamhet eller annan sysselsättning	33
12. Hederskontext	35
Bilaga: Riktlinjer för samverkan mellan skola och socialtjänst för barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa (kommunfullmäktige 2010-06-21)	43

Förkortningar

Förkortningar som används i texten förklaras enligt nedan:

BUS	Barn och unga som behöver särskilt stöd från såväl kommunen som landstinget
HVB	Hem för vård eller boende
KTT	Korttidstillsyn för elever över 12 år
LSS	Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade
LSU	Lagen om slutna ungdomsvård
LVU	Lagen om vård av unga
SiS	Statens institutionsstyrelse
SoL	Socialtjänstlagen

1. Inledning

Bestämmelser om samverkan och samarbete finns i flera lagar vars verksamhetsområden gäller barn och ungdomar; förvaltningslagen, socialtjänstlagen, skollagen, lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade.

Kommunfullmäktige beslutade 2010-06-21 om ”Riktlinjer för samverkan mellan skola och socialtjänst för barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa”. I samband med detta uppdrogs till utbildningsnämnden och socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden att komplettera riktlinjerna med ett stödmaterial för samverkan och ansvarsfördelning mellan socialtjänst och skola, vilket här presenteras. Stödmaterialet knyter an till de samverkansområden som beslutats i ”Riktlinjer för samverkan mellan skola och socialtjänst för barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa”.

Skolorna samverkar med flera stadsdelsförvaltningar; övergripande och förebyggande med den stadsdelsförvaltning där skolan är belägen och på individnivå med de stadsdelsförvaltningar där aktuella elever är folkbokförda. Stödmaterialet avses vara en hjälp i samverkansarbetet mellan skola och socialtjänst för att barn/ungdomar ska få ett likvärdigt stöd oavsett var de bor eller går i skola, och att ansvarsfördelningen mellan skola och socialtjänst ska bli så tydlig som möjligt.

Stödmaterialet för samverkan och ansvarsfördelning mellan socialtjänst och skola kommer att kompletteras och uppdateras kontinuerligt.

Resurser och stödmaterial

Exempel på centrala resurser och ytterligare stödmaterial inom området elever i behov av särskilt stöd och barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa:

Utbildningsförvaltningen

- Trygghet och studiero (Riktlinjer & Strategier) www.pedagogstockholm.se
- Riktlinjer och stödmaterial för arbetet med elever i behov av särskilt stöd (Riktlinjer & Strategier) www.pedagogstockholm.se
- Grundskole- respektive gymnasieavdelningen/gymnasieslussens experter
- Uppdragsavdelningen med specialistkompetenser inom området elever i behov av särskilt stöd.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen

- Guldsitsen (preventionscentrum)
- FoU (preventionscentrum)

- Skol-Komet
- Prevention i skolan (PS)
- Riktlinjer för handläggning och dokumentation av barn- och ungdomsärenden inom individ- och familjeomsorgen [www.stockholm.se/socialtjanst- och arbetsmarknadsforvaltningen](http://www.stockholm.se/socialtjanst-och-arbetsmarknadsforvaltningen)

2. Övergång förskola – förskoleklass

Förskolan i samverkan med grundskolan

Förskoleplanen för Stockholms stad

”Förskolan och grundskolan (inklusive förskoleklassen) har ett gemensamt ansvar för det livslånga lärandet, för barns fostran, utveckling och lärande. Detta är en förutsättning för att en helhetssyn och gemensam barn- och kunskapssyn utvecklas. Överlämnandeprocessen är en gemensam angelägenhet för förskolan och grundskolan för att kunna uppnå pedagogisk kontinuitet.

Vid övergången från förskola till skola ska barnet stå i centrum. Överlämnandesamtalet mellan förskola och skola ska innefatta en dokumentation av förskolans pedagogiska arbete under barnets förskoletid. Alla barn och föräldrar har rätt till en väl organiserad övergång mellan förskolan och grundskolan. För barn i behov av särskilt stöd är detta särskilt angeläget. Alla föräldrar har rätt att delta vid överlämnandesamtal mellan förskola och skola. Föräldrar har ansvaret för att informera skolan om det egna barnet vid övergången.”

Förskoleklass och samverkan med förskolan

Skolplan för Stockholms stad

”Förskolan, förskoleklassen och grundskolan har ett gemensamt ansvar för det livslånga lärandet. En god samverkan mellan förskola och grundskola är av stor betydelse för barns utveckling och lärande.

Vid överlämnandet från förskola till skola ska det enskilda barnets utveckling, kunskaper och behov stå i centrum. Skolan har en viktig uppgift i att ta tillvara den kunskap som förs över. För barn i behov av särskilt stöd är det särskilt angeläget att övergången mellan förskola och skola organiseras väl. Förskoleklassens uppgift är bl. a. att förbereda eleverna inför de första åren i grundskolan. Förskoleklassen ska vara en bro som underlättar övergången mellan förskola och grundskola”.

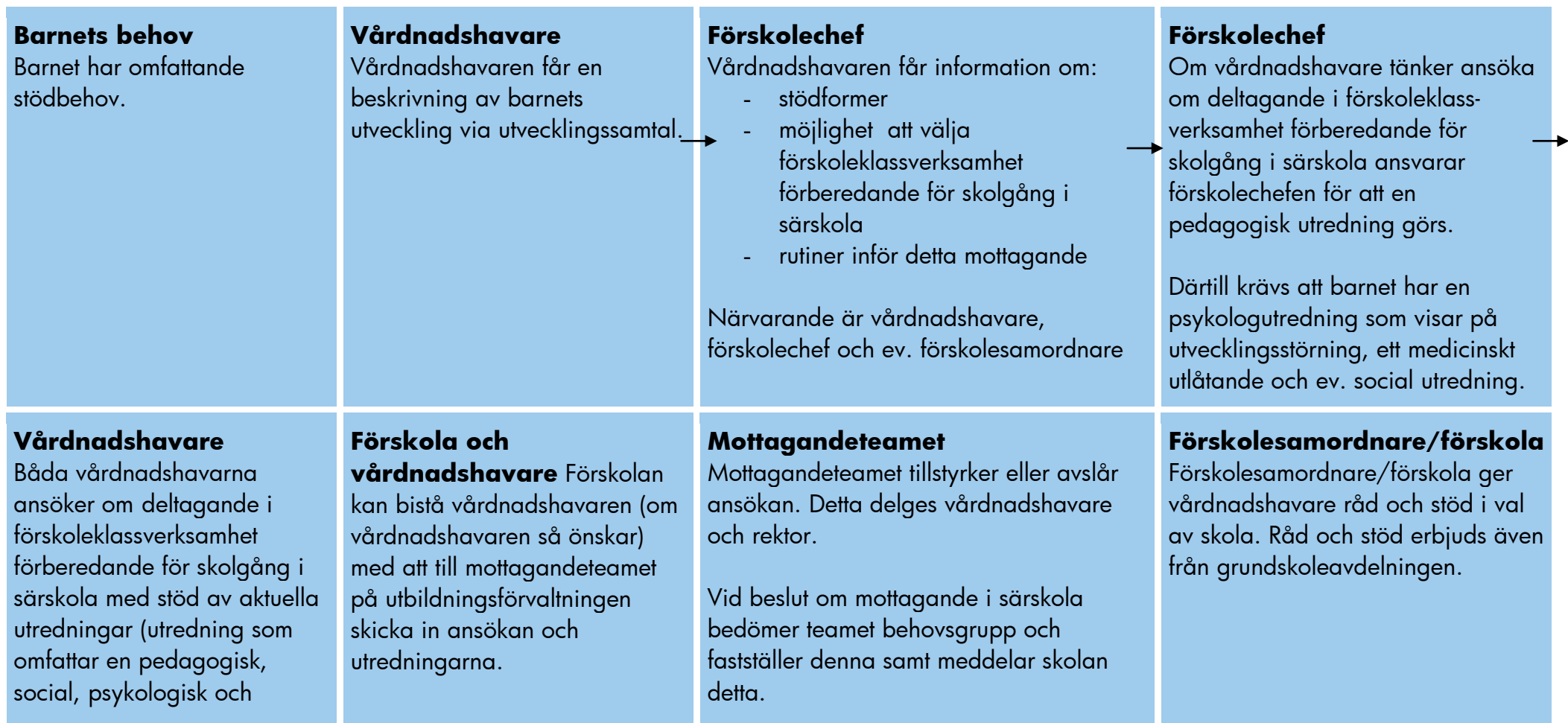
Tidplan och rutiner

Tider för ansökan till förskoleklass inför läsåret 2011/12 kommer att tidigareläggas jämfört med årets ansökan. Definitivt datum för skolvalsperiodens början kommer att meddelas stadsdelsförvaltningarna så snart beslut fattats i utbildningsnämnden.

Beslut om läsårstider i kommunala skolor från läsåret 2011/12 samt övergången från förskola till förskoleklass behandlas i utbildningsnämnden 2010-08-19.

3. Övergång från förskola till förskoleklassverksamhet förberedande för skolgång i särskola

medicinsk bedömning).

4. Elev som uteblir från skolarbetet

Grundskolan/obligatoriska särskolan

Skolplikten inträder det kalenderår då barnet fyller sju år och råder till och med vårterminen det år då eleven fyller 16 år (särskolan har möjlighet till ett 10:e skolår och i specialskolan upphör skolplikten vårterminen det år då eleven fyller 17 år).

Rektor/skola ska omedelbart ta kontakt med vårdnadshavare när elev uteblivit från skolarbetet och ta reda på skälet till detta. ”Om en elev utan giltig anledning uteblir från skolarbetet skall rektor se till att kontakt upprättas mellan skolan och elevens vårdnadshavare” (grundskoleförordningen 6 kap 8 a § respektive särskoleförordningen 6 kap. 5 a §). Åtgärdsprogram kan behöva tas fram, anmälan till socialtjänsten kan vara aktuell etc. Det är skolans uppgift att tillsammans med vårdnadshavarna på alla sätt och med olika medel få tillbaka eleven i skolarbetet igen.

Det är viktigt att skolan har tydliga och för eleverna/vårdnadshavarna kända rutiner för anmälan av frånvaro till skolan liksom rutiner för skolans information till vårdnadshavare om ogiltig frånvaro.

Sjukfrånvaro

Förälder/vårdnadshavare ska anmäla till skolan då barnet är frånvarande på grund av sjukdom enligt skolans rutiner.

Ledighet

Ledighet upp till 10 skoldagar beslutas av rektor enligt grundskoleförordningen 6 kap 8 § respektive särskoleförordningen 6 kap. 5 §. Blankett för ansökan om ledighet finns att hämta på respektive skolas expedition/hemsida. Ledigheten tillstyrks alternativt avstyrks av ansvarig lärare och beviljas alternativt avslås av rektor. För ledighet längre än 10 dagar krävs att beslut fattas av biträdande avdelningschef på grundskoleavdelningen. Beslutet anmäls i utbildningsnämnden.

Fristående grund- och särskolor

Ovanstående regelverk får anses gälla även för fristående skolor.

Ogiltig frånvaro/skolk

Det är föräldrarnas/vårdnadshavarnas ansvar att eleverna kommer till skolan och deltar i skolarbetet. Som ogiltig frånvaro räknas också när föräldern/vårdnadshavaren medvetet håller eleven borta från skolan.

Om föräldrarna/vårdnadshavarna inte ser till att eleven kommer till skolan kan utbildningsnämnden besluta om vitesföreläggande av föräldrarna. Det är lärarnas ansvar att ha kontroll på elevernas närvaro och frånvaro och som bedömer om eleven deltagit i skolarbetet. Ogiltig frånvaro redovisas i anslutning till terminsbetygen.

Om en skolpliktig elev i en fristående skola är frånvarande i stor utsträckning utan giltig orsak skall huvudmannen för skolan anmäla detta till barnets hemkommun (skollagen 3 kap. 14 §); utbildningsförvaltningen, avdelningen för enskilt driven och fristående verksamhet.

Finns det anledning att misstänka att en elev far illa ska anmälan alltid göras till socialtjänsten (i den stadsdelsförvaltning där eleven är folkbokförd).

Vid ogiltig frånvaro, t.ex. skolk, följs nedanstående åtgärdsstrappa:

1. Vid varje tillfälle av ogiltig frånvaro kontaktas förälder/vårdnadshavare och informeras om att eleven uteblivit från skolan.
2. Vid upprepade ogiltiga frånvaro kallas föräldrarna/vårdnadshavarna till skolan på dagtid, för samtal tillsammans med elev och ansvarig lärare. Skolledning och arbetslag informeras. Ett åtgärdsprogram upprättas för att komma tillrätta med elevens frånvaro.
3. Fortsätter eleven att utebli från skolan, diskuteras elevens situation inom arbetslag och elevhälsoteam. Föräldrarna/vårdnadshavarna kallas tillsammans med sitt barn till elevvårdskonferens, EVK, med skolledning och ansvarig lärare. Ett nytt åtgärdsprogram upprättas.
4. Om en positiv utveckling sker följer ansvarig lärare upp elevens skolsituation. Vid fortsatt ogiltig frånvaro sker ytterligare möten med föräldrar, elev, ansvarig lärare och skolledning.
5. Blir elevens situation ohållbar måste andra lösningar hittas, t.ex. annan form av skolgång.

Innehållet i ovanstående är hämtat ur utbildningsförvaltningens, grundskoleavdelningen, "Handlingsplan för hantering av elevers frånvaro" (2008-01-01). Detta dokument går igenom vid första utvecklingssamtalet och skrivs under av förälder/vårdnadshavare, elev och ansvarig lärare. Dokumentet aktualiseras vid varje läsårs början.

Motsvarande rutiner bör finnas inom de fristående skolorna.

Gymnasieskolan/gymnasiesärskolan

Utbildningen i gymnasieskolan är frivillig. Elever som väl har börjat i gymnasieskolan måste dock delta i undervisningen.

Om en elev under 18 år utan giltig anledning uteblir från skolarbetet skall rektor se till att en kontakt upprättas mellan skolan och elevens vårdnadshavare. "Om en elev utan giltig anledning uteblir från skolarbetet skall rektorn, om eleven är under 18 år och inte heller ingått äktenskap, se till att kontakt upprättas mellan skolan och elevens vårdnadshavare" (gymnasieförordningen 6 kap 20 a § respektive förordning om gymnasiesärskolan 6 kap. 3 a §).

Kravet på att eleven ska delta i skolarbetet finns för att eleven ska kunna nå målen för utbildningen.

”Om en elev har påbörjat utbildningen och därefter uteblivit från den under mer än en månad i följd, utan att detta berott på sjukdom eller beviljad ledighet, skall han anses ha avgått från utbildningen. Rektor får medge undantag om det finns synnerliga skäl för det” (gymnasieförordningen 6 kap. 18 §, andra stycket).

Det är viktigt att skolan har tydliga och för eleverna/vårdnadshavarna kända rutiner för anmälan av frånvaro till skolan liksom rutiner för skolans information till vårdnadshavare om ogiltig frånvaro.

Sjukfrånvaro

Om en elev på grund av sjukdom inte kan delta i skolarbetet ska detta snarast anmälas till skolan enligt skolans rutiner för detta.

Ledighet

Rektorn eller den rektor bestämmer får bevilja en elev ledighet från skolarbetet för enskilda angelägenheter (gymnasieförordningen 6 kap. 20 § respektive förordning om gymnasiesärskolan 6 kap. 3 §).

Fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor

Motsvarande regelverk får anses gälla även för fristående gymnasie- och gymnasiesärskolor.

Ogiltig frånvaro/skol

Vårdnadshavarna har ansvar för barnets uppfostran och har därmed det yttersta ansvaret för barnets beteende. Därför är det viktigt att vårdnadshavarna informeras om elevens skolsituation samt om en eventuell frånvaro.

Det är läraren som bedömer om eleven deltagit i skolarbetet. En elev kan ha ogiltig frånvaro även om hon eller han befinner sig i skolan. Att eleven vistas i skolans lokaler (som korridorer eller uppehållsrum) innebär alltså inte att eleven anses ha deltagit i skolarbetet. Skolan kan begära att elever, som ofta anger att de är frånvarande på grund av sjukdom, visar läkarintyg, men eleven kan inte tvingas till detta. Att läkarintyg inte lämnas kan då få betydelse för bedömningen av om frånvaron är ogiltig eller inte. Om läkarintyg inte lämnas kan det dock finnas anledning att kontakta vårdnadshavarna.

Det är viktigt att eleverna känner till konsekvensen av att utebli från lektioner. I samband med skolans arbete med ordningsregler bör man därför även diskutera rutinerna kring skol.

Att kontakta vårdnadshavare för omyndiga elever om frånvaron är en del av skolans ansvar för att komma tillrätta med ogiltig frånvaro. Rektorn har det yttersta ansvaret för att någon på skolan sköter kontakten med vårdnadshavarna. Rutiner för anmälan av frånvaro till skolan och för information till vårdnadshavaren om ogiltig frånvaro finns på varje gymnasieskola.

Kontakten med vårdnadshavarna ska tas så snart som möjligt för att informera om att eleven har skolkat. När skolans personal känner till anledningen till elevens frånvaro har vårdnadshavaren som regel rätt att få veta detta. Skälen kan dock omfattas av sekretess även mot vårdnadshavaren. Vid sekretessprövningen ska man utgå från elevens ålder och mognad.

I gymnasieskolan kan en god rutin vara att bara lämna information om skälen till frånvaron om eleven gett sitt samtycke eller en sekretessprövning gjorts.

Om frånvaron upprepas vid flera tillfällen räcker det inte med att enbart informera vårdnadshavarna om detta utan skolan måste tillsammans med vårdnadshavarna försöka komma tillrätta med frånvaron. Detta kan exempelvis ske genom arbete med åtgärdsprogram.

För elever i gymnasieskolan kan skolk också leda till att deras studiehjälp dras in. Detta kan i sin tur påverka familjens rätt till andra bidrag. Det är ytterligare en anledning till att kontakt upprättas med hemmet.

Elever över 18 år

En myndig elev är beträffande sin skolgång självständig gentemot sina föräldrar. Det finns därför inte längre något skäl för skolan att kontakta föräldrarna. Detsamma gäller för elever som ingått äktenskap. Däremot kan skolan informera föräldrarna om att uppgifter om att elever har varit frånvarande som regel är offentliga. Föräldrarna kan därför själva kontakta skolan för att få reda på uppgifterna.

5. Sekretess vid samverkan

Generellt gäller att socialtjänsten, liksom t.ex. skolhälsovården, har en strängare sekretess än skolan. Vid en anmälan från skolan till socialtjänsten bryts skolans sekretess av anmälningsskyldigheten enligt 14 kap 1 § SoL. Likaså har socialtjänsten rätt att få ta del av information av de som är anmälningsskyldiga, enligt samma sekretessbrytande regel.

För ett gott och förtroendefullt samarbete mellan socialtjänsten, skolan och familjen är det viktigt att frågor om sekretess är tydliggjorda. Vårdnadshavarnas samtycke krävs för att sekretessen ska kunna brytas, förutom i de fall som anges ovan. Det bästa arbetssättet är att i alla lägen se till att ha vårdnadshavarnas samtycke och medverkan.

Vid en anmälan till socialtjänsten ska socialtjänsten återkoppla till skolan att anmälan har tagits emot men får inte berätta om en utredning inleds eller inte. För största möjliga öppenhet rekommenderas ett arbetssätt där anmälan görs vid ett gemensamt möte med skolan, socialtjänsten och barnets vårdnadshavare. Vårdnadshavaren har då kontroll över vilken information som lämnas mellan myndigheter och kan vara delaktig i utformandet av utredning och insatser från början.

För att ett anmälningsmöte ska bli så bra som möjligt för alla inblandade är det viktigt att skolan och socialtjänsten i sina lokala samverkansgrupper utformar gemensamma rutiner för hur dessa möten ska gå till. Det skapar trygghet för alla inblandade och bättre förutsättningar att verkligen samverka för att barnets behov ska tillgodoses på bästa sätt.

Se vidare avsnitt ”6. Anmälan till socialtjänsten från förskola, skola, skolbarns-omsorg/ korttidstillsyn (KTT)”.

6. Anmälan till socialtjänsten från förskola, skola, skolbarns-omsorg/ korttidstillsyn (KTT)

I 1 kap. 2a § skollagen påminns skolans, förskolans och skolbarnsomsorgens personal om deras anmälningsskyldighet till socialnämnden enligt 14 kap. 1 § andra stycket i socialtjänstlagen.

Anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § SoL innebär att anställda inom bl. a. myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom (offentlig eller enskild) är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Detsamma gäller myndigheter inom hälso- och sjukvården (offentlig eller enskild). Skyldigheten att anmäla är absolut och gäller inte bara de allra allvarligaste missförhållandena utan även om det föreligger en misstanke om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. Lagtexten innebär att var och en som är anställd har ett eget ansvar för att anmäla oro för barn till socialtjänsten. En person som i sin tjänst har anmälningsskyldighet kan inte vara anonym när han eller hon gör sin anmälan.

Anmälningsskyldigheten gäller både för den kommunala skolan, förskolan och skolbarnsomsorgen och för den enskilt drivna förskolan samt den fristående skolan och skolbarnsomsorgen. All personal har anmälningsskyldighet. All personal har ett ansvar att anmäla oro för ett barn till socialnämnden, men rektorn kan vara den som ansvarar för att en anmälan till socialnämnden sker.

Anmälan enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen

En anmälan görs när någon som är anställd i skolan misstänker att ett barn/ungdom upp till 18 år far illa. Situationer när ett barn riskerar att fara illa kan vara till exempel när barnet utsätts för fysiskt eller psykiskt våld, sexuella övergrepp, kränkningar eller att föräldrarna försummar att tillgodose barnets grundläggande behov. Det kan också vara ett barn som riskerar att fara illa på grund av missbruk, kriminalitet eller annat normbrytande beteende.

För unga över 18 år gäller inte anmälningsskyldigheten enligt 14 kap. 1 § andra stycket SoL. Om en person över 18 år missköter skolan bland annat på grund av missbruk eller kriminalitet kan skolan (dock ej skolhälsovården) bryta sekretessen och göra en anmälan till socialtjänsten med stöd av generalklausulen, 10 kap. 27 § offentlighets- och sekretesslagen (OSL).

Enligt generalklausulen (10 kap. 27 § OSL) får en sekretesskyddad uppgift lämnas till en myndighet – men inte till en enskild – om det är uppenbart att intresset av att uppgiften

lämnas har företrädare framför det intresse som sekretessen skall skydda. Skolhälsovården kan inte använda denna paragraf.

Skolhälsovården kan om en ung person över 18 år fortgående missbrukar narkotika, alkohol eller flyktiga lösningsmedel bryta sekretessen och göra en anmälan till socialtjänsten med stöd av 25 kap. 12 § OSL. Enligt denna paragraf hindrar inte sekretessen att en uppgift lämnas från en myndighet inom hälso- och sjukvården till socialtjänsten om det behövs för att ge den enskilde nödvändig vård, behandling eller annat stöd om personen är inne i ett allvarligt missbruk.

När ska man börja tänka på att göra en anmälan?

Om osäkerhet råder om hur anmälan bör göras i det aktuella fallet, bör stadsdelsförvaltningens barn- och ungdomsgrupp konsulteras. I detta skede kan barnets/ungdomens/familjens situation diskuteras utan att barnets namn behöver uppges. Det är dock viktigt att komma ihåg att beslutet huruvida en anmälning ska göras eller ej alltid vilar på anmälaren.

Det finns många olika situationer när ett barn eller ungdom kan fara illa eller riskera att fara illa. Vid längre tids frånvaro utan giltiga skäl kan en anmälan till socialtjänsten vara aktuell; detta dock beroende på vad rektors/skolas utredning av vad den ogiltiga frånvaron beror på.

När ett barn misstänks leva enligt normer, som medför begränsningar av barnets rätt till utbildning, ska anmälan alltid göras liksom när ett barn lever i en familj där det förekommer våld. Dessa situationer är några exempel på när en anmälan alltid bör ske men det finns en mängd andra situationer då det kan vara aktuellt att göra en anmälan.

När en anmälan är gjord kan den inte återtas.

Akuta anmälningar

Anmälan till socialnämnd ska göras omedelbart om det föreligger ett skyddsbehov för barnet/ungdomen till exempel vid misstanke om att föräldrar utsatt barnet/ungdomen för misshandel eller sexuella övergrepp.

Om det är uppenbart att en anmälan måste göras omgående, kontaktas stadsdelsförvaltningens mottagningsgrupp eller motsvarande. Alla stadsdelsnämnder är skyldiga att ha en beredskap för att ta emot anmälningar som gäller barn eller ungdomar under kontorstid.

Stadsdelsförvaltningens växel känner till vem som ska kontaktas när det gäller en anmälan i ett barn- eller ungdomsärende.

Om behovet uppstår efter kontorstid och en anmälan inte bör vänta till nästa dag, är stadens socialjour öppen dygnet runt.

Om utredning redan pågår

Även om en anmälan är gjord, är det viktigt att en ny anmälan görs vid återkommande oro gällande samma barn/ungdom. Anmälaren är även skyldig att meddela om förhållandena förändras eller om tidigare lämnade uppgifter visar sig vara felaktiga.

Hur gör man en anmälan?

Om den information skolan, förskolan och skolbarnomsorgen har fått inte kräver en akut anmälan till socialnämnden bör anmälan snarast skickas skriftligen till socialnämnden och

vårdnadshavarna. Vårdnadshavarna ska dock inte informeras om misstanke föreligger att någon av vårdnadshavarna utsätter barnet för misshandel eller något annat som kan föranleda att barnet/ungdomen behöver skydd.

Den som överväger att göra en anmälan kan rådfråga socialtjänsten, stadsdelsförvaltningens barn- och ungdomsenhet, innan en anmälan görs. Det kan ske utan att barnets identitet röjs och innebär att om man är osäker kan diskutera den aktuella situationen och få vägledning och stöd för att kunna gå vidare.

En anmälan görs skriftligt till socialtjänsten i den stadsdelsförvaltning där barnet/ungdomen är folkbokförd. Barnets/ungdomens föräldrar kommer att ta del av innehållet i anmälan och få veta vem som står bakom den. Det är viktigt att informationen är detaljerad och handlar om konkret oro för att barnet/ungdomen far illa eller riskerar att fara illa. Det är viktigt för den utredning som ska göras som ligger till grund för en bedömning av barnets situation och dess behov av skydd och stöd. Egna värderingar, eventuella förklaringar eller förslag på lösningar på problemet ska undvikas, då ansvaret för utredningen och eventuella åtgärder som vidtas ligger på socialtjänsten.

Skolans oro för en elev diskuteras med vårdnadshavare/elev, myndig elev vid t.ex. utvecklingssamtal, elevvårdskonferenser etc. I samband med en anmälan till socialtjänsten kan det dessutom vara lämpligt att vårdnadshavare/myndig elev, elev, berörd skolpersonal och representanter från socialtjänsten träffas tillsammans för att diskutera vad anmälan grundar sig på det vill säga vari oron består. Socialtjänsten i respektive stadsdelsförvaltning och skolan bör i sina respektive samverkansöverenskommelser komma överens om rutiner och samverkan i samband med en anmälan.

Socialtjänsten har enligt gällande lagstiftning ett begränsat utrymme att tala med barn utan att först kontakta barnets vårdnadshavare. Om barnet absolut inte vill att dessa informeras bör anmälaren ta kontakt med socialtjänsten för att råd göra om vad som är det lämpligaste förfarandet.

Vad händer efter en anmälan?

Återkoppling till den verksamhet som gjort anmälan (förskola, skola, fritid eller verksamhet för barn/ungdomar med funktionsnedsättning) om att anmälan har mottagits ska alltid göras. Sekretessen innebär att ingenting som rör enskildas personliga förhållanden får röjas vilket innebär att socialtjänsten inte kan berätta om anmälan föranleder utredning eller inte om inte vårdnadshavarna samtycker till det. Samtycke ska alltid eftersträvas men en sekretessprövning måste göras varje gång. Detta innebär t.ex. att ett samtycke från vårdnadshavarna vid anmälningsstillfället bara gäller just då.

Det bästa är därför att återkopplingen sker vid ett möte där skola, förskola (eller annan verksamhet som står bakom anmälan), vårdnadshavare och socialtjänsten deltar. Detta förutsätter att vårdnadshavarna samtycker till ett sådant möte och till att information får lämnas mellan socialtjänsten och skolan. Rutiner för detta bör framgå i samverkansöverenskommelserna.

I de fall utredningen leder fram till ett förslag om insats som berör skolan ska skolan vara med i arbetet i ett tidigt skede så att barnets/ungdomens rätt till utbildning tillgodoses på bästa sätt.

Socialtjänstens befogenheter

Många tror att socialtjänsten har större maktbefogenheter än vad den enligt lag har. Socialtjänsten kan i princip inte genomföra en utredning utan medverkan från den berörda familjen. Det är därför avgörande att ett bra samarbete med barnets/ungdomens föräldrar och barnet/ungdomen själv grundläggs redan i anmälningssituationen. Tydlighet avseende skolans, socialtjänstens och föräldrarnas ansvar och roller underlättar ett bra samarbete.

- En utredning ska leda fram till om barnet/ungdomen har behov av en insats (eller inte).
- Föräldrarna och/eller barnet/ungdomen (utifrån ålder) kan välja om man vill ta emot den föreslagna insatsen och ska vara delaktiga i utformandet av den.
- Om föräldern eller ungdomen inte längre vill medverka i utredningen måste socialtjänsten avsluta utredningen. Om utredningen ska fortsätta mot de inblandades vilja krävs det att faran för barnet/ungdomen är så stor att tvingande lagstiftning (LVU) kan bli aktuell. Detsamma gäller om barnet/ungdomen/föräldern inte vill ta emot en erbjuden insats.

STADSDELSFÖRVALTNINGAR

Telefonnummer till stadsdelsförvaltningarna. För att ta reda på vilken adress som hör till en viss stadsdel kan man också gå in på

<http://planer.sbk.stockholm.se/SBKPlanTemplates/SBKPlanSearchBy.aspx?id=625>

Rinkeby-Kista	08-508 01 000
Spånga-Tensta	08-508 03 000
Hässelby-Vällingby	08-508 04 000
Bromma	08-508 06 000
Kungsholmen	08-508 08 000
Norrmalm	08-508 09 000
Östermalm	08-508 10 000
Södermalm	08-508 12 000
Enskede-Årsta-Vantör	08-508 14 000
Skarpnäck	08-508 15 000
Farsta	08-508 18 000
Älvsjö	08-508 21 000
Hägersten-Liljeholmen	08-508 22 000
Skärholmen	08-508 24 000

Socialjouren, hela dygnet	08-508 40 000

7. Samverkansrutiner mellan socialtjänsten och skolan när barn/ungdomar placeras eller får insatser utanför hemmet

När en utredning enligt SoL 11:1 och 2 §§ pågår inom socialtjänsten och det börjar stå klart att den kan leda till förslag om en placering som innebär ett byte av skola, **måste** socialtjänsten samråda med skolan. Detta gäller oavsett om det är en kommunal eller fristående skola. Skolan ansvarar för att beskriva elevens behov av utbildning och för att föra över denna kunskap till mottagande skola/HVB. Vid en tidsbegränsad placering (HVB eller jourhem) är eleven som regel fortfarande folkbokförd i sitt hem i Stockholm.

Skolhuvudmannen har ett uppföljningsansvar när det gäller elevens rätt till utbildning. Hur detta ansvar ska tillgodoses måste regleras innan placeringen verkställs/snarast efter genomförandet. Socialtjänsten har ansvaret för att följa vården. Med skolhuvudman avses den skola som eleven går i innan placeringen, kommunal eller fristående skola.

Om det inte redan finns en pedagogisk utredning och ett åtgärdsprogram för eleven behöver skolan ta fram detta så att elevens/barnets behov avseende utbildning kan beskrivas inför en placering utanför hemmet. Konsultationsdokumentet (BBIC-formulär som används vid genomförandet av socialtjänstens utredning) ska alltid användas av socialtjänsten för att få fram underlag till utredningen om hur barnets skolsituation ser ut. Eftersom sekretess föreligger mellan skola (både gentemot den mottagande och avlämnande skolan) och socialtjänst måste utbildningsbehovet beskrivas för den mottagande skolan i ett särskilt dokument. Den avlämnande skolan ansvarar för detta. Dokumentation om utbildning måste hållas åtskild från socialtjänstens dokumentation då det råder olika sekretessregler kring utbildning och socialtjänst.

För att kunna föra konstruktiva samtal med den avlämnande och mottagande skolan måste sekretessfrågan lösas. Detta sker lämpligen genom att vårdnadshavaren och barnet/ungdomen ger sitt samtycke. Vid placering enligt SoL eller om ett barn/ungdom beviljats insatsen familjehem enligt LSS är detta en förutsättning för att alla inblandade ska kunna prata öppet med varandra. Visserligen kan skolorna utan hinder av sekretess lämna och ta emot information för att fullgöra sitt uppdrag när det gäller elevens utbildning, men när grunden för byte av skola är en insats som socialtjänsten är inblandad i är det ofrånkomligt att även annan information måste kunna ges/inhämtas. När det gäller LVU-placeringar har socialtjänsten hela ansvaret för vården och behöver inte ha ett samtycke för att prata om eleven när det gäller skolfrågor, men ofta är det ändå värdefullt att föräldrarna är så delaktiga som möjligt i vården.

Placering i HVB

När det gäller en elevs skolgång finns det tre möjliga former för skolgång för skolpliktiga placerade barn/ungdomar i HVB:

1. HVB har en egen, av Skolverket godkänd fristående skola. (Placering i dessa HVB rekommenderas då elevens rätt till utbildning därmed är rättssäkert reglerat).

När det gäller skolgång i fristående skolor ska detta alltid föregås av ett aktivt val. Vårdnadshavaren förutsätts därför i dessa fall välja HVB:s fristående skola. Detta medför att vårdnadshavaren måste välja en ny kommunal eller fristående skola om/när den placerade eleven slussas ut. Grundskoleavdelningen och avdelningen för enskilt driven och fristående verksamhet respektive gymnasieslussen (för gymnasieelever) kan här vara behjälpliga.

Skolansvarig vid HVB ska, i samband med att eleven tas emot, kontakta avdelningen för enskilt driven och fristående verksamhet vid utbildningsförvaltningen, tel. 508 33 000 för behovsgruppsbedömning, enligt gällande resursfördelningssystem, för att komma överens om ersättningen för utbildningen/skolgången. Stadsdelsförvaltningen ersätter HVB för vård och boende.

2. HVB har ett avtal med en lokal kommunal grundskola i den kommun som HVB är beläget i.
  - A) Eleven kommer från en kommunal grundskola i Stockholm; eleven är fortsatt inskriven i sin gamla skola som har ansvar för uppföljning och ersättning.
  - B) Eleven kommer från en fristående skola; den fristående skolan har ansvar för uppföljning och ersättning (Skolinspektionens rapport "Undervisning vid Hem för vård eller boende, HVB" 2010:2)
3. Utbildningsformen "särskild undervisning" 10 kap 3 § skollagen, ska anordnas för elever i det obligatoriska skolväsendet som på grund av sjukdom eller liknande skäl under längre tid inte kan delta i vanligt skolarbete. Även om den särskilda undervisningen inte omfattas av samma regelsystem som det offentliga skolväsendet ska den, så långt som det är möjligt, motsvara den undervisning eleven inte kan delta i.

HVB kan endast anordna "särskild undervisning" om de tveklöst kan uppfylla de krav som ställs för att eleven ska få en undervisning som så långt det är möjligt motsvarar den undervisning som eleven inte kan delta i. Undervisningen ska vara av hög kvalitet och i alla väsentliga delar motsvara den undervisning som erbjuds i det offentliga skolväsendet.

I de fall då det bedöms som nödvändigt att elev hänvisas till "särskild undervisning" som anordnas av HVB, ska detta ha föregåtts av en noggrann bedömning av elevens "nuvarande" rektor (vid kommunal eller fristående skola) i samverkan med aktuellt HVB. Rektor fattar beslut om överlåtande av undervisningen (för rektor i kommunal skola enligt utbildningsnämndens delegationsordning, ärendegrupp 217). En skriftlig överenskommelse med HVB upprättas.

Skolan har kvar sin skyldighet att bevaka att eleven fullgör sin skolplikt och får sin rätt till utbildning tillgodosedd. (Skolinspektionens rapport "Undervisning vid hem för vård eller boende, HVB" 2010:2, sid. 27). Rutiner och tidplaner för detta överenskomms – skriftligt – i samband med överlåtandet.

Ovanstående innebär att socialtjänsten alltid måste samråda med den avlämnande skolan (kommunal eller fristående) om en placering som kan innebära särskild undervisning för en elev. Om en placering måste ske akut ska samråd med skolan ske så snart det är möjligt (inom en vecka) för att barnets/elevens rätt till utbildning ska tas tillvara.

Socialtjänsten ersätter HVB för kostnader för vård och boende och skolan (kommunal eller fristående) ersätter HVB enligt överenskommelse för den särskilda undervisningen.

Placeringar i särskilda ungdomshem (Statens institutionsstyrelse, SiS)

Ett särskilt ungdomshem är ett hem med särskilda befogenheter och som drivs av Statens institutionsstyrelse, SiS. För att vara placerad på ett särskilt ungdomshem krävs att ungdomen är omhändertagen enligt 1 och 3 §§ i Lagen om vård av unga (LVU), det vill säga på grund av ungdomens eget beteende.

SiS har en egen skolorganisation med fyra skolregioner. Varje region har en skolledare som ska stödja institutionscheferna i skolfrågor. Institutionscheferna ansvarar för den skolundervisning som bedrivs och sätter betyg. Vid större institutioner kan institutionschefer delegera ansvaret till ledaren för den pedagogiska verksamheten.

SiS ansvarar för utbildningen vid de särskilda ungdomshemmen. Skolinspektionen har tillsyn över utbildningen.

SiS är skyldig att bedriva grundskoleundervisning för skolpliktiga elever enligt skollagen (10 kap. 2§) och ska tillgodose elevens behov av utbildning om detta inte kan ske på annat lämpligt sätt.

SiS har en skyldighet att erbjuda gymnasieutbildning enligt skollagen (10 kap.2 §) och *förordning 4§ (1983:28) om undervisning av barn och ungdomar som vistas vid särskilda ungdomshem*. SiS kan i dag erbjuda IV-program och delar av nationella program. Eleven blir inskriven inom "SiS IV-program vid XX-särskilda ungdomshem." SiS rektorer/ institutionschefer har befogenhet att sätta gymnasiebetyg.

SiS kan även bedriva särskoleundervisning men endast efter att styrelsen för utbildningen i elevens hemkommun (d.v.s. folkbokföringskommunen) har beslutat om inskrivning, dvs. mottagande i särskolan. Med styrelsen för hemkommunen menas den förvaltning som efter delegation ansvar för särskolan i hemkommunen; i Stockholm utbildningsförvaltningen.

Ovanstående gäller både ungdomar som placerats enligt LVU och för ungdomar dömda till vård enligt lagen om sluten ungdomsvård, LSU, utom avseende kostnader (se nedan).

En dom enligt LSU, är en straffrättslig påföljd vilket inte medför några skolkostnader för kommunen. Vård enligt LSU bedrivs likväl som vård enligt LVU av SiS. Vård enligt LSU kan dock övergå till vård enligt LVU med fortsatt placering på ett särskilt ungdomshem. Vid en sådan övergång krävs att SiS kontaktar folkbokföringskommunen/den skola eleven senast

gick i eller gymnasieslussen inom Stockholms stad om eleven är aktuell för att gå i gymnasieskolan, bl.a. på grund av att skolkostnader uppstår. Aktuell skola står för kostnaden för skolgången. Skolkostnaden särredovisas på fakturan från SiS.

Den kommun där eleven är folkbokförd har skyldighet att bevaka att barnet faktiskt går i skolan. Om en elev vistas i ett särskilt ungdomshem svarar huvudmannen (SiS) för att utbildning anordnas, men folkbokföringskommunen måste förvissa sig om att eleven vistas i ett sådant hem och dessutom fullgör skolplikten.

Socialtjänsten ansvarar för att kontakt etableras mellan SiS och den skola eleven senast gått i för samverkan runt eleven som t.ex. kunskapsöverföring om elevens studier. Denna samverkan är särskilt viktig då en elev placeras i ett särskilt ungdomshem och när eleven lämnar detsamma för att återgå till sin tidigare skola i Stockholm eller välja en annan kommunal eller fristående grund- eller gymnasieskola. Vid en akut placering är det inte möjligt i förväg etablera kontakt med aktuell skola, men skolan bör ha kännedom om att utredning pågår inom socialtjänsten och ska hållas informerad, så långt det är möjligt, om det som rör elevens utbildning.

Familjehemsplacering enligt SoL

Vid en familjehemsplacering enligt SoL eller vid insatsen familjehem enligt LSS (se särskilt avsnitt om denna insats) folkbokförs barnet/ungdomen som regel i kommunen där familjehemmet är beläget. Detta innebär att staden inte har något lagstadgat ansvar för barnets/ungdomens utbildning, då den kommun där eleven är folkbokförd har det fulla ansvaret för skolgången. Det är av största vikt att ett samarbete snarast etableras med barnets/ungdomens nya folkbokföringskommun så att barnets rätt till utbildning tillgodoses på bästa sätt. För att eleven ska få bästa möjliga skolgång behöver dock socialtjänsten stöd av den skola eleven lämnar inför placeringen i familjehem och ny skola. När en familjehemsplacering upphör/ändras bör barnets folkbokföring ändras, så att barnet är folkbokfört där han eller hon bor.

Om placeringen övergår i en placering i HVB eller inom SIS eller till bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS, bör barnet alltså åter folkbokföras hos vårdnadshavarna för att inte vara fortsatt folkbokförd i "fel" kommun, när det gäller ansvaret för skolgången.

För att säkerställa uppföljning av vården ska genomförandeplanen enligt BBIC användas.

Inför en återgång till hemmet och staden (gäller alla former av placeringar) behöver kontakt etableras i ett tidigt skede, med den skola som barnets vårdnadshavare väljer. Om ungdomen ska gå i gymnasieskolan etableras samarbete med gymnasieslussen.

Mellanvård

Med mellanvård avses en verksamhet där det bedrivs skola och någon form av behandling under dagtid men barnet/ungdomen bor kvar i sitt hem. Här gäller i princip samma regler som vid placering i HVB när det gäller gränsdragningen mellan skola och socialtjänst. Varken skolan eller socialtjänsten kan "placera" en elev i en fristående skola med behandling (resursskola, joursskola etc.). När det gäller fristående skolor är det endast vårdnadshavarnas val som avgör.

Skolinspektionen godkänner och har tillsynsansvaret för fristående skolor.

Kommunala skolor som kan likställas med skola med behandling (exempelvis S:t Örjans skolor) är ur regelverkssynpunkt ”särskilda undervisningsgrupper”. Beslut om undervisning i särskild undervisningsgrupp fattas av rektor (utbildningsnämndens delegationsordning, ärendegrupp 217) och gäller endast kommunala skolor.

Socialtjänsten faktureras för vårdkostnaden. Det ska i avropsavtal klart framgå att kostnaden enbart avser vård (utbildning är inte möjligt att upphandla). Likaså måste det stå klart innan placeringen verkställs, vem som ska stå för eventuella skolskjutskostnader (se anvisningar för skolskjuts).

Boende i familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS

Familjehem eller bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt 9 § 8 LSS är en insats som kan komma ifråga först om ett barn/en ungdom, trots stödsatser i hemmet, inte kan bo kvar där till följd av funktionsnedsättning. Insatsen utgör ett komplement till föräldrahemmet. Innan familjehem eller barn- och ungdomsboende enligt LSS aktualiseras provas först alla möjligheter för att barnet genom insatser i hemmet ska kunna bo kvar hos föräldrarna. Om det inte är möjligt är familjehem den form som i första hand ska komma i fråga. I andra hand kan bostad med särskild service övervägas. Samma rutiner för samverkan mellan skola och socialtjänst vid familjehemsplacering enligt SoL gäller för insatsen familjehem och bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS.

Familjehem enligt LSS

I grunden har familjehem enligt LSS samma innebörd som i SoL och förbehålls barn och unga t.o.m. avslutad gymnasie(sär)skola. En vårdplan och genomförandeplan ska upprättas av handläggare inom stadsdelsförvaltningen. Likaså är kommunen skyldig att erbjuda barnet och föräldrarna en individuell plan enligt LSS, med beslutade och planerade åtgärder som även involverar andra huvudmän och aktörer. Om det finns behov av habilitering, hjälpmedel eller andra insatser och åtgärder där samordning krävs mellan olika huvudmän och aktörer är socialtjänsten och hälso- och sjukvården skyldiga att upprätta en individuell plan enligt SoL, efter samtycke från barnets vårdnadshavare. Om en befintlig plan, t.ex. genomförandeplanen, redan innehåller det som anges ovan krävs inte att någon ny plan upprättas.

Bostad med särskild service för barn och ungdomar enligt LSS

Om ett barn/ungdom har så speciella behov så att det inte kan bo i föräldrahemmet och behöver omvårdnad av personal med speciell kompetens och specialanpassningar i boendet kan bostad med särskild service vara ett bättre alternativ än familjehem. Utvecklingsstörning i kombination med dövblindhet eller autism är exempel på funktionsnedsättningar som kan medföra mycket speciella behov av stöd. Boendet ska utgöra en kompletterande varaktig uppväxtmiljö och vara utformat så att det ger goda möjligheter att behålla en bra kontakt med föräldrar, vårdnadshavare och syskon.

Om en familjehemsinsats enligt LSS avbryts och ersätts med insatsen bostad med särskild service enligt LSS bör barnet/ungdomen åter folkbokföras hos vårdnadshavarna för att inte vara fortsatt folkbokförd i ”fel” kommun, när det gäller ansvaret för skolgången.

Inför en återgång till hemmet och staden behöver kontakt etableras i ett tidigt skede med den skola som barnets vårdnadshavare väljer. Om ungdomen ska gå i gymnasieskolan/gymnasie-särskolan etableras samarbete med gymnasieslussen.

Bostad med särskild service enligt LSS för barn och ungdomar omfattas av stadens valfrihetssystem enligt lagen om valfrihet (LOV) med länet som geografisk gräns.

8. Barns skolsituation under vistelse i skyddat boende

När en förälder blir utsatt för våld av någon närstående har denne enligt SoL rätt till bistånd. Om skyddsbehovet är stort kan bistånd i form av skyddat boende bli aktuellt. Denna insats är ett bistånd till kvinnan och hon kan välja att ta med sig sina barn till boendet, men det är inte att betrakta som en placering av barnet/barnen. Socialtjänsten har en skyldighet att bistå kvinnan och även barnen med de insatser som krävs. Socialtjänsten ska som huvudregel inleda en utredning av barnen men kan avvakta något med det då detta innebär att den andra vårdnadshavaren måste informeras.

Det finns flera olika driftsformer av skyddade boenden men det saknar betydelse när det gäller skolgång för barnen. Vid en akut vistelse på ett skyddat boende är det moderns uppgift att informera barnens skola/förskola om att barnen vistas med henne. Skolan bör av säkerhetsskäl inte veta var det skyddade boendet är beläget. För att säkra barnets rätt till skolgång krävs inledningsvis en skyddsbedömning som görs av boendet och modern i första hand. Skolgången kan bestämmas utifrån följande:

- Eleven går kvar i sin ordinarie skola. Barnet reser då antingen själv med taxi (se riktlinjer för skolskjuts) eller kommunalt med modern. Kan bara förekomma då skyddsbehovet inte är särskilt stort.
- Skolgången genomförs i en skola som ligger nära det skyddade boendet som boendet har ett upparbetat samarbete med.
- Skolan överlåter undervisningen till boendet enligt 10 kap 3 § skollagen. Detta kan jämföras med undervisning vid hem för vård eller boende i HVB, d.v.s. samma regelverk gäller.
- Annan överenskommelse med utbildningsförvaltningens grundskoleavdelning (kommunala skolor).

9. Det kommunala uppföljningsansvaret

Lagstiftning

Det kommunala ansvaret för ungdomar mellan 16 och 20 år och som inte går i gymnasieskolan definieras i skollagen och socialtjänstlagen.

Skollagen

I den nya skollagen (29 kap. 9 §) finns bestämmelser om att en hemkommun är skyldig att hålla sig informerad om hur de ungdomar i kommunen som fullgjort sin skolplikt men som inte fyllt 20 år är sysselsatta i syfte att erbjuda dem lämpliga individuella åtgärder. Skyldigheten omfattar inte de ungdomar som genomför eller har fullföljt utbildning på nationella program i gymnasieskola, nationella eller specialutformade program i gymnasiesärskolan eller motsvarande utbildning.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om den behandling av personuppgifter som är nödvändig för att kommunen ska kunna genomföra sin skyldighet.

I den nya skollagen införs en bestämmelse (15 kap. 15 §) om att när en elev börjar eller slutar vid en gymnasieskola med en annan huvudman än hemkommunen, ska huvudmannen snarast meddela detta till elevens hemkommun.

Socialtjänstlagen

I 3 kap. 1§ SoL formuleras socialtjänstens uppgifter. Till dessa hör bl.a. att ”genom uppsökande verksamhet och på annat sätt främja förutsättningar för goda levnadsförhållanden”. Enligt 3 kap. 4 § SoL ska socialnämnden i sin uppsökande verksamhet ”när det är lämpligt ... samverka med andra samhällsorgan och med organisationer och föreningar”. I 5 kap. SoL finns särskilda bestämmelser kring olika målgrupper. I 5 kapitlets 1 § anges allmänna och målinriktade bestämmelser avseende omsorger om barn och ungdom. Socialnämnden ska bl.a. ”verka för att barn och ungdom växer upp under trygga och goda förhållanden” och ”med särskild uppmärksamhet följa utvecklingen hos barn och unga som har visat tecken till en ogynnsam utveckling”.

I 5 kap 7 § formuleras vidare att socialnämnden ska verka för att människor som av fysiska, psykiska eller andra skäl möter betydande svårigheter i sin livsföring får möjlighet att delta i samhällets gemenskap och att leva som andra. Här avses också barn och ungdomar med funktionsnedsättning.

Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS)

I 15 § LSS beskrivs att till kommunens uppgifter hör bland annat att fortlöpande följa upp vilka som omfattas av lagen och vilka deras behov av stöd och service är. Kommunen ska

vidare verka för att personer som omfattas av LSS får sina behov tillgodosedda och att de får tillgång till arbete eller studier. Kommunen ska också verka för att insatser som tas upp i individuella planer enligt 10 § LSS samordnas. Sådana planer ska omprövas fortlöpande och minst en gång om året.

Roll- och ansvarsfördelning

Utbildningsförvaltningen

Utbildningsförvaltningen ska erbjuda alla ungdomar mellan 16 och 19 år adekvat utbildning och underlätta för stadsdelsförvaltningarna att få kontakt med de ungdomar som inte börjar eller som avbryter sina gymnasiestudier. För utbildningsförvaltningen innebär detta:

- systemansvar för hantering av centralt register
- ansvar för att de ungdomar som registreras kontaktas och erbjuds adekvat utbildning
- flexibla och nya utbildningar skapas samt
- informationsansvar gentemot stadsdelsförvaltningarna kring de ungdomar som inte kan motiveras till de utbildningsinsatser som förvaltningen erbjuder.

Inom utbildningsförvaltningen är det gymnasieslussen som har detta uppdrag.

Gymnasieslussens verksamhet syftar till att identifiera målgruppen, kontakta dessa ungdomar, erbjuda dem vägledning för att därigenom finna lämpliga utbildningsalternativ och även initiera sådana. Målgruppen omfattar alla de ungdomar mellan 16 och 19 år som är folkbokförda i kommunen och som inte befinner sig i utbildning eller arbete.

Gymnasieslussen kontakter ungdomarna/vårdnadshavarna brevledes och per telefon och informerar om vad verksamheten kan erbjuda. Under slutet av september varje år kontaktas aktuella ungdomar brevledes. Om inget svar erhålls skickas ytterligare ett brev. Om inte heller då kontakt kan upprättas försöker man nå kontakt per telefon. Under året sker sedan kontinuerligt kontaktinsatser.

Identifikation av målgruppen sker med hjälp av Walterregistret som körs en gång i veckan mot kommunens folkbokföringsregister Kir, gymnasieskolans HANNA/Friskoleregister och grundskolans Bosko-register. Walter-registret körs även tre gånger per år mot Verket för högskoleservice databas.

I gymnasieslussens uppdrag ingår även att hålla stadsdelsförvaltningarna informerade om målgruppens ungdomar. Dessa får listor över de ungdomar som gymnasieslussen inte fått kontakt med eller som tackat nej till att studera. Stadsdelsförvaltningarna har även möjlighet att själva hämta uppgifter ur Walterregistret.

Stadsdelsförvaltningarna

Stadsdelsförvaltningarna har inget särskilt uppdrag för ungdomar 16-18 år som inte går i eller fullföljer gymnasieutbildning såvida inte en grund för en anmälan enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (SoL) föreligger.

Pågående arbete

En samordning behövs kring målgruppen. Aktörer som bör samordnas är framför allt gymnasieslussen inom utbildningsförvaltningen, Jobbtorg Stockholm inom socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen, verksamheter vid stadsdelsförvaltningarna som kan tänkas möta målgruppen (fritidsverksamheter och uppsökande verksamheter) samt arbetsförmedlingen.

Arbete pågår för närvarande med att hitta en gemensam modell för staden vad gäller ansvar, insatser, rutiner etc. för det kommunala uppföljningsansvaret.

10. Korttidstillsyn (KTT) och korttidsvistelse

De av kommunfullmäktige beslutade riktlinjerna för LSS-insatserna korttidstillsyn för skolungdomar över 12 år och korttidsvistelse från mars 2007 gäller fortfarande. Riktlinjerna ingår i stadens riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och bistånd enligt SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning.

Ett förslag till revidering av riktlinjerna för handläggning av insatser enligt LSS och SoL kommer att behandlas i Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden i augusti 2010, där även lagändringar i LSS fr.o.m. den 1 januari 2010 finns med. När det gäller riktlinjerna för insatserna korttidstillsyn och korttidsvistelse enligt LSS föreslås då endast förtydligande och marginella ändringar, i avvaktan på den översyn av dessa riktlinjer som för närvarande pågår, och som kommer att fortgå under hösten 2010, i samverkan mellan socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen och utbildningsförvaltningen.

11. Övergång från gymnasiesär-/gymnasieskola till daglig verksamhet eller annan sysselsättning

Följande rutiner och samarbetsformer är ett stöd till handläggare vid stadsdelsförvaltningarna och personal vid gymnasiesärskolan i samband med att elever avslutar sin skolgång. Rutinerna ska också ses som en väg att verka för intentionerna i LSS när det gäller delaktighet, jämlikhet och medbestämmande. Rutinerna utgör också ett komplement till stadens riktlinjer för handläggning av insatser enligt LSS och SoL till barn, ungdomar och vuxna med funktionsnedsättning och till riktlinjer för skolans område.

Rektor/biträdande rektor vid gymnasiesärskola (kommunal eller fristående) informerar skriftligt respektive stadsdelsförvaltnings beställarchef en gång per år, under hösten, om hur många elever som på sikt är aktuella för respektive stadsdelsförvaltning, vilka behov de har och vilka program och inriktningar man har på skolan. Det är viktigt att påpeka att inga namn eller personnummer ska förekomma eftersom det här handlar om övergripande information.

Det åligger därefter beställarchefen att informera sina LSS-handläggare.

Rutiner och handläggning runt den enskilde

- a) I årskurs 3, under vårterminen, tar ansvarig vid skolan, i samråd med den enskilde eleven, en första kontakt med LSS-handläggare vid den stadsdelsförvaltning eleven är folkbokförd i. Eleven får bl.a. information om hur man ansöker om daglig verksamhet, boende och andra insatser enligt LSS. I vissa fall, om eleven har omfattande behov, kan det vara nödvändigt att kontakt tas redan i årskurs 2.
- b) En handlingsplan görs upp som bl.a. innehåller planering för praktik inom daglig verksamhet i de fall det är aktuellt. Skolan är ansvarig för att handlingsplanen initieras.
- c) Praktik börjar förberedas för start under höstterminen i årskurs 4. Ansvaret för att anordna praktikplatser åligger skolan i samråd med LSS-handläggaren vid aktuell stadsdelsförvaltning.
- d) Under årskurs 4 genomförs, vid behov, ett avslutande möte med eleven.
- e) När det senare klarläggs att eleven ska vara på en viss daglig verksamhet, övergår ansvaret till den dagliga verksamheten.

Övergång från gymnasieskola till arbete eller andra studier

Elever med funktionsnedsättning som går i gymnasieskolans ordinarie program, i individuellt program eller i gymnasiesärskolan och som *inte* kommer att ha behov av daglig verksamhet efter avslutad skolgång, men som behöver stöd till arbete eller andra studier, ska få skolans hjälp med att etablera kontakt med Arbetsförmedlingen innan de avslutar sin skolgång. Skolan ska i samråd med varje enskild elev utforma en individuell planering med målet att eleven ska vara känd hos Arbetsförmedlingen Unga funktionshindrade och ha etablerat kontakt när skolgången avslutas. Arbetsförmedlingen har ett eget ansvar för att genom uppsökande verksamhet fånga upp dessa elever, men behöver skolans hjälp med att hitta dem.

Om elever därutöver har behov av stöd från socialtjänsten till följd av funktionsnedsättning ska skolan i samråd med eleven kontakta beställarenheten för stöd och service till personer med funktionsnedsättning i den stadsdelsförvaltning där eleven är folkbokförd.

Beställarenheten ska i sin tur uppmärksamma om den unge har andra behov av stöd från socialtjänsten, t.ex. från individ- och familjeomsorgen eller från enheten för ekonomiskt bistånd (försörjningsstöd), eller behov av insatser från andra huvudmän eller myndigheter.

12. Hederskontext

Skolplikt och elevens rätt till utbildning

Skolplikten inträder det kalenderår då barnet fyller sju år och råder till och med vårterminen det år då eleven fyller 16 år (särskolan har möjlighet till ett 10:e skolår och i specialskolan upphör skolplikten vårterminen det år då eleven fyller 17 år).

Utgångspunkten är att alla skolpliktiga elever har rätt till utbildning och ska delta i denna. Undantagsvis får befrielse från obligatoriska inslag i utbildningen ske i enlighet med skollagens 3 kap. 12 § ”om det med hänsyn till särskilda omständigheter inte är rimligt att kräva att eleven deltar”.

Undantagsbestämmelsen ska tillämpas restriktivt. Om/när befrielse från undervisning beviljas ska det i beslutet tydligt framgå att om eleven är frånvarande från ett moment som ingår i kursplanen kan eleven inte uppnå betyget Godkänt i ämnet, vilket kan påverka elevens möjligheter att fortsätta sina studier i gymnasieskolan. Beslut om befrielse från undervisning fattas av rektor; utbildningsnämndens delegationsordning ärendegrupp 212 (när det gäller kommunal grundskola). Exempel på beslut bifogas (bilaga 1). När det gäller fristående skolor (skollagen 3 kap 12 § andra stycket) skall befrielse prövas av den styrelse som ansvarar för grundskolan i elevens hemkommun, d.v.s. utbildningsnämnden i Stockholms stad.

Skolan ska tillgodose alla elevers rätt till en likvärdig utbildning. Den är inte en värdeneutral plats, utan ska överföra grundläggande värden och ge alla elever ett moraliskt och etiskt förhållningssätt. Skolan ska vara öppen för alla och all verksamhet ska genomsyras av grundläggande demokratiska värderingar. Likaså har skolan ett tydligt ansvar när det gäller att motverka alla former av kränkande behandling.

Enligt skollagens portalparagraf (1 kap. 2 §) ska var och en som verkar inom skolan främja aktning för varje människas egenvärde. Särskilt ska den som verkar inom skolan

1. främja jämställdhet mellan könen
2. aktivt motverka alla former av kränkande behandling såsom mobbning och rasistiska beteenden

Myndigheter vars verksamhet berör barn och ungdom är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om något som kan innebära att socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd. På socialnämndens initiativ ska samverkan ske med skolan i frågor som rör barn som riskerar att fara illa (skollagen 1 kap. 2 a §). Motsvarande gäller också fristående skolor.

Ämnen/situationer för frågor om befrielse från undervisning

Flera elever i skolan står under sträng kontroll av sina familjer när det gäller ämnen som:

- Normer och värden
- Idrott och hälsa
- Lägerskolor och studieresor
- Samhällskunskap, biologi, religion, bild och musik
- Svenska helger och traditioner
- Högtider
- Fasteperioder t.ex. Ramadan

- Bönetider

Vanliga situationer kan vara att flickor inte får delta i samkönad undervisning i Idrott och Hälsa, framför allt inte delta i skolans simundervisning eller t.ex. dansundervisning. Elever kan också förbjudas att närvara i skolans helgfirande eller andra traditioner, delta i friluftsdagar och utflykter, ”klassfester” och står under sträng kontroll av syskon under raster och efter skoldagens slut.

Vårdnadshavare/myndig elev kan också begära att elev ska gå ifrån undervisningen för att hålla bönetider. Detta skulle kunna innebära att eleven går från undervisningen vid flera tillfällen under skoldagen, vilket givetvis kommer att påverka elevens sammanhang i undervisningen och kunskapsinhämtande.

Rektors och skolans ansvar

Rektor har ett stort ansvar för att se till och säkerställa att skolans verksamhet som helhet inriktas på att eleven ska nå de nationella målen. Han/hon ansvarar för att undervisningen utformas så att skolans elever kan utvecklas efter sina förutsättningar och stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga. Rektor ansvarar även för att elever får det stöd de kan behöva för att nå skolans mål.

I ansvaret ligger även att rektor ska se till att säkerställa varje elevs rätt till utbildning.

Rektor är den som efter begäran från vårdnadshavare beslutar om befrielse från obligatoriska inslag i undervisningen. Rektor ska fatta ett skriftligt beslut, där skäl och konsekvenser beskrivs för beslutet. Vidare ska rektor informera vårdnadshavarna om att om denne är missnöjd med beslutet kan vårdnadshavarna kräva att begäran om befrielse prövas av styrelsen för utbildningen (utbildningsnämnden).

Rektor i en fristående skola fattar beslut om befrielse från obligatoriska inslag i verksamheten. Om elevens vårdnadshavare kräver det ska befrielse prövas av den styrelse som ansvarar för grundskolan i elevens hemkommun (skollagen 3 kap 12 § andra stycket).

Viktigt är att informera eleverna om barns/ungdomars rättigheter, t.ex. barnkonventionen liksom hur man får stöd och hjälp av skolan samt de sociala myndigheterna. Dessa frågor kan lämpligen diskuteras på livskunskapslektionerna.

Konsekvenser av befrielse från inslag i undervisningen

När betyg sätts efter det att ett ämne eller ett ämnesblock har avslutats, skall betyget bestämmas med hjälp av

- de mål som eleverna enligt kursplanerna skall ha uppnått i grundskolan och
- de betygsriterier som har fastställts för ämnena och ämnesblocken.

Betyget Godkänt skall motsvara de mål som eleverna enligt kursplanerna skall ha uppnått i ämnena i slutet av det nionde skolåret (grundskoleförordningen 7 kap. 8 §).

Läraren bedömer de kunskaper eleven har vid betygstillfället och om underlag finns för att sätta betyg. När elever inte deltar i hela avsnitt av undervisningen kan detta leda till att eleven inte kan få betyg i ämnet.

Om en elev inte når upp till de mål i ett ämne som enligt kursplanen ska ha uppnåtts i slutet av nionde skolåret, ska betyg inte sättas i ämnet. Betyg ska heller inte sättas i ämnesblock om eleven inte når upp till målen i samtliga ämnen som ingår i ämnesblocket. I dessa fall ska en skriftlig bedömning av elevens kunskapsutveckling i ämnet eller ämnesblocket ges (grundskoleförordningen 7 kap. 9 §). När betyg inte ges på grund av att eleven inte når målen för ämnet eller ämnesblocket ska kolumnen för betyg markeras med *** (SKOLFS 2009:35 7 §. Detta påverkar betygspoängen och kan innebära lägre betygspoäng, men påverkar inte direkt behörigheten till att söka till gymnasieskolan.

Exempel: Om en elev blir befriad från t.ex. musik och dans samt simning, så kan detta leda till att eleven inte får betyg i årskurs 8 och 9 i vare sig Musik eller Idrott och hälsa. Eleven får då inte ett komplett grundskolebetyg. Enligt nuvarande bestämmelser krävs godkänt i svenska/svenska som andraspråk, engelska och matematik för behörighet att söka till gymnasieskolans nationella program. Genom att ha betyg i färre än sexton ämnen får eleven lägre betygspoäng och därmed sämre konkurrensmöjlighet vid intagning till gymnasieskolan. Detta behöver därför tydligt förklaras vid ansökan om befrielse.

Behörighetskraven skärps ytterligare i den nya skollagen, som kommer att tillämpas från och med läsåret 2011/2012, med krav på godkänt betyg i minst tolv ämnen till högskoleförberedande program och minst åtta ämnen till yrkesprogram. Även möjligheten till att ge elev befrielse skärps.

Förhållningssätt

För att undvika att komma i en situation där vårdnadshavare vill låta sitt barn avstå från delar av undervisningen är det mycket viktigt att föräldrarna får förtroende för skolans personal och undervisningen i den svenska skolan. Många gånger beror händelser på missförstånd, som enkelt kan lösas när man träffas. Så snart skolan får veta att vårdnadshavare eller elev har synpunkter på undervisningen är det viktigt att skolan informerar om läroplan, kursplaner m.m. samt berättar om och visar t.ex. det material och de böcker som används. Viktigt är också att förklara att vissa sociala aktiviteter ingår i undervisningen, hur dessa organiseras, vuxnas närvaro etc.

I bilaga 1 framgår exempel på förhållningssätt i olika frågor.

Samverkan skola - socialtjänst

När ett barn eller ungdom under 18 år misstänks leva enligt normer som medför begränsningar av barnets/ungdomens rätt till utbildning, liksom när ett barn eller ungdom lever i en familj där det förekommer våld, ska en anmälan alltid göras enligt 14 kap 1 § socialtjänstlagen. (Se avsnittet ”Anmälan till socialtjänsten från förskola, skola, skolbarnsomsorg/korttidstillsyn, KTT”) En ungdom över 18 år har också rätt till stöd från socialtjänsten, men kan behöva stöd för att våga vända sig dit.

Samverkan mellan skola och socialtjänst bör för övrigt omfatta

- kompetensutveckling för såväl chefer/rektorer som övrig personal
- stadsövergripande samhällsinformationen till flyktingar där utbildningsförvaltningen deltar.

Bilaga 1

Förhållningssätt

Normer och värden

Skolans uppdrag och värdegrund framgår bl.a. av läroplanerna.

Skolan skall aktivt och medvetet påverka och stimulera eleverna att omfatta vårt samhälles gemensamma värderingar och låta dem komma till uttryck i praktisk vardaglig handling. Skolan skall sträva efter att varje elev

- *utvecklar sin förmåga att göra och uttrycka medvetna etiska ställningstaganden grundade på kunskaper och personliga erfarenheter,*
- *respekterar andra människors egenvärde,*
- *tar avstånd från att människor utsätts för förtryck och kränkande behandling, samt medverkar till att bistå andra människor,*
- *kan leva sig in i och förstå andra människors situation och utvecklar en vilja att handla också med deras bästa för ögonen och*
- *visar respekt för och omsorg om såväl närmiljön som miljön i ett vidare perspektiv.*

Det är väsentligt att skolan för alla vårdnadshavare förklarar sitt uppdrag när det gäller normer och värden och beskriver hur skolan arbetar med dessa frågor; demokratifrågor, jämställdhet, likabehandling och genusfrågor.

Ord/begrepp/delar i kursplanen som på olika sätt kan vara värdeladdade behöver särskilt förklaras och beskrivas liksom undervisningens innehåll och hur den går till.

Idrott och hälsa

Idrott är obligatoriskt för alla elever. Av kursplanen framgår vad eleverna ska ha uppnått vid avslutad skolgång:

Eleven skall efter sina förutsättningar

- *känna till sambandet mellan kost, motion, hygien och hälsa och deras betydelse för en god livsstil,*
- *kunna delta och samarbeta i lek, dans och idrott,*
- *kunna genomföra aktiviteter för egen motion,*
- *kunna orientera sig i kända marker,*
- *kunna genomföra vistelser i naturen under olika årstider samt känna till allemansrätten,*
- *kunna simma,*
- *ha kännedom om livräddande första hjälp,*
- *känna till något om grundläggande ergonomi,*
- *känna till något om skaderisker vid idrottsutövning.*

Det är viktigt att skolan informerar vårdnadshavarna om vad kursplanen innehåller och framför allt beskriver och visar hur skolan arbetar med de olika momenten.

Överenskommelse med vårdnadshavare kan göras om att t.ex.

- flickor under idrottslektionerna kan tillåtas bära sedvanlig huvudbonad samt långärmat klädesplagg och benkläder,

- möjlighet till enskild duschning ordnas (kan ibland lösas genom t.ex. ett duschdraperi), underkläder, t. ex. T-shirt, får användas vid duschning
- vid simundervisning eftersträvas att en kvinnlig simlärare är närvarande
- burkini används.

Lägerskola/studieresor

Skolans verksamheter innefattar också lägerskolor och studiebesök. En del av dessa kan innebära övernattning.

Det är också här viktigt att skolan förklarar lägerskolor/studiebesöks syfte och sammanhanget med undervisningen för övrigt samt beskriver hur lägerskolor/studiebesök genomförs, t.ex. att flickor och pojkar vid övernattning sover i olika rum. Det är av stor vikt att alla elever ges möjlighet att delta i lägerskolor och studiebesök.

Överenskommelse med vårdnadshavare kan göras om att t.ex.

- föräldrar till elever som inte får övernatta vid t.ex. lägerskola, antingen hämtar sina barn på kvällen och kör dem tillbaka följande morgon, eller deltar i aktiviteten och stannar över natt tillsammans med sina barn,
- elev som inte deltar i lägerskola/studieresor inte är ledig utan deltar i annan verksamhet på skolan.

Samhällskunskap, Biologi, Religion, Bild och Musik,

Av resp. kursplan framgår vad eleverna ska ha uppnått i respektive ämne vid bl.a. avslutad skolgång.

Skolan behöver klargöra för vårdnadshavare vad respektive kursplan innehåller, förklara och visa hur man arbetar med respektive moment i respektive ämne och vad som krävs för att få betyget Godkänt. Särskilt viktigt är att i samhällskunskapen förklara och beskriva skolans arbete med demokrati, jämställdhetsfrågor. Inom biologin behöver särskilt den del som handlar om samlevnad tydligt beskrivas både vad gäller innehåll och hur undervisningen går till.

Svenska helger och traditioner

Läsårsföreläggningen följer de kristna högtiderna, d.v.s. skolan har jullov, påsklov etc.

Skolavslutningarna kan ske i kyrkan. Detta under förutsättning att avslutningarna utformas så att tonvikten ligger på traditioner, högtidlighet och den gemensamma samvaron och att det inte förekommer några religiösa inslag såsom bön, välsignelse eller trosbekännelse. Utgångspunkten är att alla elever ska kunna delta i skolavslutningen. (Se Skolverkets bedömning av skolavslutning i kyrkan samt utbildningsförvaltningens överenskommelse med religiösa samfund). Möjlighet finns till befrielse i undantagsfall. Det är därför viktigt att skolan informerar elever och vårdnadshavare om hur skolavslutningen kommer att utformas.

Andra svenska traditioner under terminstid är t.ex. advent och lucia vars firande behöver förklaras och beskrivas för vårdnadshavare och elever.

Överenskommelse med vårdnadshavare kan göras om att t.ex.

- vårdnadshavare som önskar att deras barn inte ska delta i t.ex. advents- och luciafirande eller terminsavslutning meddelar detta vid utvecklingssamtalet,
- elev som inte deltar i firandet deltar i annan undervisning/aktivitet.

Högtider

Ledighet för andra religiösa högtider än ovanstående kan ges då högtid infaller på skoldag. Rektor beslutar. (Se avsnitt ”Ledighet” under rubrik ”4. Elever som uteblir från skolarbetet”) Överenskommelse med respektive trossamfund behöver göras om att de informerar utbildningsförvaltningen om datum för högtider.

Överenskommelse med vårdnadshavare kan göras om att

- ledighet för högtid firas inom familjen och ansvaret för ledigheten vilar på familjen,
- till skolan, av vårdnadshavare/elev, begärd ledighet inskickas minst en vecka före den begärda ledigheten.

Fasteperioder t. ex. Ramadan

Fastan är inte obligatorisk förrän i pubertetsåldern, men även många yngre vill öva sig. Fastan ska dock inte leda till någon skada; därför får inte sjuka eller svaga personer fasta. Fastan ska inte heller förhindra studier eller arbete.

Ramadan, fastemånaden, pågår under 30 dagar från gryningen till solens nedgång. Exakt när Ramadan pågår styrs av den islamska kalendern som grundar sig på månens bana runt jorden där varje månad börjar med den första nymånen. 2010 års Ramadan påbörjas under tiden 10-12 augusti och avslutas under tiden 9-11 september. Avvikelserna från dessa tidpunkter är relativt små och är beroende av att nymånen kan siktas.

Överenskommelse med vårdnadshavare kan göras om att

- skolan i undervisningen uppmärksammar Ramadan/högtider,
- om elev ämnar fasta meddelas detta till skolan senast tio dagar före fastans början,
- elev som fastar inte ska/kan delta i alla aktiviteter under idrottslektion. Skolan organiserar elevens uppgifter.
- hemmet ansvarar för fastan, vilket betyder att om en elev inte kan fullfölja fastan kontakter läraren hemmet för att eventuellt avbryta fastan,
- problem angående fastan löses gemensamt mellan skolan och hemmet och för att underlätta denna kontakt kan modersmålsläraren eller någon i aktuell församling hjälpa till,
- det är viktigt att fullfölja skolarbetet.

Bönetider

I möjligaste mån ska skolan underlätta för elever att följa bönetider eller behov av bön Om möjlighet finns kan elever med olika religioner samsas om ett rum i skolan, som därmed blir ett allmänt andaktsrum.

För muslimska elever är fredagsbönen den viktigaste av veckans böner. Tiden för fredagsbönen är under vintertid ca kl 12.10- 13.00 och under sommartiden ca 13.10-14.00. Skolan ger i allmänhet inte ledighet för detta.

UTBILDNINGSFÖRVALTNINGEN
UTBILDNINGSDIREKTÖRENS STAB

SOCIALTJÄNST- OCH
ARBETSMARKNADSFÖRVALTNINGEN
AVDELNINGEN FÖR STADSÖVERGRIPANDE SOCIALA FRÅGOR

TJÄNSTEUTLÅTANDE
UTBN DNR 08-012/471
SAN DNR 2.2-0846/2009

SID 1 (11)
2009-11-25
KOMMUNFULLMÄKTIGE
BESLUT 2010-06-21

Kicki Tepphag Olson utbildningsförvaltningen
Telefon: 08-508 33 690

Till
Utbildningsnämnden
2009-12-10

Handläggare: Ann Gardeström socialtjänst- och
arbetsmarknadsförvaltningen,
Telefon: 08-508 25 411

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden
2009-12-15

Riktlinjer för samverkan mellan skola och socialtjänst för barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa

Bilaga

1. Förslag till samverkansöverenskommelse

Förvaltningens förslag till beslut

Förvaltningarna föreslår att utbildningsnämnden respektive socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden beslutar följande:

1. Godkänna tjänsteutlåtande som svar på skrivelse dnr 08-012-471.
2. Riktlinjer för samverkan omfattande samverkansformer, samverkansområden med förslag till samverkansöverenskommelse mellan stadens skolor och stadsdelsförvaltningarna godkänns.
3. Förvaltningen får i uppdrag att i samverkan med socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen att under första kvartalet 2010 återkomma med förslag till stödmaterial för skolor och stadsdelsnämndernas verksamheter enligt ovanstående samt med förslag till riktlinjer för befrielse från undervisning/rätt till utbildning.
4. Utbildningsnämnden respektive socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden överlämnar tjänsteutlåtandet till kommunstyrelsen för beslut.

Thomas Persson
Utbildningsdirektör

Gillis Hammar
Direktör

www.stockholm.se

Sammanfattning

Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen och utbildningsförvaltningen har tillsammans utarbetat förslag till riktlinjer för samverkan mellan skola och socialtjänst för barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. Riktlinjerna omfattar samverkansformer, samverkansområden med förslag till samverkansöverenskommelse mellan stadens skolor och stadsdelsnämndernas verksamheter samt stödmaterial.

Syftet är att samverkan ska ske på ett liknande sätt över hela staden så att alla involverade, från barn och föräldrar till enskilda socialsekreterare, biståndshandläggare och lärare ska känna igen sig och veta var man ska vända sig och få ett bemötande och resultat som är bra och likvärdigt överallt. Överenskommelsen är utformad som en struktur för vilka frågor som ska avhandlas, vilka möten som ska förekomma inom ramen för samverkan, hur ofta dessa ska förekomma, vilka funktioner som måste vara representerade och vilken uppföljning som ska ske. Den är tänkt som en miniminivå och ska lokalt kompletteras med hänsyn till behov och förutsättningar i respektive stadsdelsförvaltning och skolorna inom stadsdelen.

Enligt förvaltningarnas mening bör stadsdelsförvaltningarna teckna samverkansöverenskommelser med grund- och gymnasieskolor (inklusive särskola) i såväl kommunala som fristående skolor.

I dagsläget har hälften av stadsdelsförvaltningarna tecknade avtal med grundskolorna i respektive stadsdelsförvaltnings geografiska område.

För att följa upp resultatet av en samverkansöverenskommelse har en diskussion inletts med stadsledningskontoret för att pröva om en indikator om samverkan kan tas fram.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom staben vid socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen tillsammans med utbildningsförvaltningen/utbildningsdirektörens stab. En arbetsgrupp med representanter från de bägge förvaltningarna har utarbetat förslagen. En referensgrupp har funnits till arbetsgruppens förfogande.

Bakgrund

I en skrivelse till både dåvarande socialtjänstnämnden och utbildningsnämnden daterad 2008-02-14 föreslogs att utbildningsförvaltningen och socialtjänstförvaltningen skulle bilda en gemensam arbetsgrupp kring samverkan

mellan skolan och socialtjänsten. Gruppens uppdrag skulle vara att kartlägga möjligheter och brister inom skolans och socialtjänstens arbete med utsatta barn och unga samt återkomma till nämnden med förslag till nya former för samverkan. Förvaltningarna hänvisade, som svar på skrivelsen, till pågående diskussioner i den s.k.15-gruppen (central samverkansgrupp mellan skola och socialtjänst inom Stockholms stad) och dess beredningsgrupper kring hur samverkan kan förbättras mellan förskola/skola och socialtjänsten m.fl. och föreslog att uppdragen skulle ges till befintliga övergripande samverkansforum.

Båda nämnderna beslutade att ärendet skulle återremitteras (UtbN 2008-06-12 respektive SotN:2008-06-12) med tillägget:

"Vi ser positivt på att den så kallade 15-gruppen nu får ett tydligt uppdrag när det gäller frågor som rör samverkan mellan skola och socialtjänst. Att på olika sätt fånga upp de elever som av olika skäl inte kommer till skolan eller vars studier på andra sätt blir lidande av en svår social situation är en angelägen uppgift för staden som kräver kontinuerlig uppmärksamhet. Vi vill emellertid understryka det uppdrag som angavs i skrivelsen, att utbildningsförvaltningen och socialtjänstförvaltningen uppdras att kartlägga brister i samverkan mellan skola och socialtjänst samt återkomma till utbildningsnämnden och socialtjänstnämnden i ett ärende med konkreta förslag till nya arbetsformer och stadsgemensamma riktlinjer."

I budget 2009 för Stockholms stad finns flera uppdrag om samverkan mellan skola – socialtjänst som att "Utbildningsnämnden ska tillsammans med socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden återkomma till kommunstyrelsen om nya former för samverkan mellan skola och socialtjänst" och "bidra till ökad samverkan mellan socialtjänst, skola och förälder samt med polis och föreningar".

Med anledning av pågående arbete inom Kommunförbundet Stockholms län med att ta fram en ny BUS-policy (BUS, samverkan runt barn och unga som behöver stöd m av såväl kommunen som landstinget) bildades en styrgrupp för "Stockholms-BUS", som består av Carina Lundberg-Uudelepp, stadsledningskontoret, Thomas Persson, utbildningsförvaltningen, Bitte Davidsson, Bromma stadsdelsförvaltning, Gillis Hammar, Enskede-Årsta-Vantörs stadsdelsförvaltning, Anders Carstorp, Södermalms stadsdelsförvaltning, Maria Häggblom, Spånga-Tensta stadsdelsförvaltning, Carina Nilsson, utbildningsförvaltningen samt Fredrik Jurdell socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen. Styrgruppen kom sedermera att hantera också övriga samverkansfrågor skola – stadsdelsnämndernas verksamheter.

Arbetsgrupp och referensgrupp

Under våren 2009 tillsattes en arbetsgrupp bestående av tjänstemän från utbildningsförvaltningen och socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen.

Arbetsgruppens uppgift har varit flera, dels skulle den lämna underlag till arbetet med BUS-policyn dels kartlägga brister i samverkan mellan skola och socialtjänst, ge förslag till nya arbetsformer och stadsgemensamma riktlinjer samt komma med förslag till hur den interna samverkan inom staden gällande barn och ungdomar kunde förbättras. Arbetsgruppen har knutit till sig en referensgrupp, bestående av representanter för grundskolan, gymnasieskolan, förskolan och elevhälsan samt representanter från flera stadsdelsförvaltningar när det gäller socialtjänst och omsorg om barn med funktionsnedsättning.

Referensgruppen har träffats vid tre tillfällen. Dessutom har referensgruppens representanter för de tre verksamheterna skola, funktionshinder och socialtjänst träffats var för sig vid några tillfällen.

Ärendet

Samverkan

Bestämmelser om samverkan och samarbete finns i flera lagar vars verksamhetsområden gäller barn och ungdomar. I Förvaltningslagen, 6 §, om samverkan mellan myndigheter sägs att *"varje myndighet skall lämna andra myndigheter hjälp inom ramen för den egna verksamheten"*.

I 3 kap. 15 § Socialtjänstlagen (SoL) finns en bestämmelse som reglerar socialtjänstens uppgift att samverka på ett övergripande plan. Enligt 15 § p 7 Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) ska kommunen samverka med organisationer som företräder personer med funktionsnedsättning. Vidare har kommunen ett särskilt samordningsansvar för alla insatser som tas upp i en individuell plan enligt 10 § LSS.

Socialnämnden ska, enligt SoL 5 kap 1 a §, i frågor som rör barn som får illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs. Socialtjänsten har det yttersta ansvaret för att de som vistas i kommunen får den stöd och hjälp som de behöver (SoL 2 kap 2§). Detta ansvar innebär ingen inskränkning i ansvar som vilar på andra huvudmän.

I LSS 24 a § framgår att *"var och en som fullgör uppgifter enligt denna lag skall vaka över att de personer som får insatser enligt lagen får gott stöd och god*

service och lever under trygga förhållanden. Den som uppmärksammar eller får kännedom om ett allvarligt missförhållande som rör en enskild som får insats enligt denna lag skall genast anmäla detta till den eller de nämnder som avses i 22 §”.

I Skollagen 1 kap. 2 a § anges att *”förskoleverksamheten, skolan och skolbarnsomsorgen ska på socialnämndens initiativ i frågor som rör barn som far illa eller riskerar att fara illa samverka med samhällsorgan, organisationer och andra som berörs”*. Enligt skollagen, respektive skolformsförordning och respektive läroplan har skolan ett särskilt ansvar för elever i behov av särskilt stöd. Ansvaret omfattar alla elever inklusive elever med funktionsnedsättning.

Flera myndigheter och nämnder har således ansvar för att samverka i frågor som rör barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa.

För att uppnå en god samverkan krävs att de olika verksamheterna arbetar aktivt för att skapa och vidmakthålla ömsesidig kunskap om varandras verksamheter samt tillit och förtroende. I Stockholm finns ett stort utbud av både kommunala och fristående skolor att välja mellan och samverkan runt barn och ungdomar blir därmed mer komplicerad. Ungefär hälften av eleverna i Stockholm går i en annan, kommunal eller fristående, skola än den som ligger nära deras hem. För att samverkan mellan skola och stadsdelsnämndernas verksamheter ska fungera krävs en likartad struktur på såväl övergripande som på individnivå. Rektorer kan i annat fall riskera att förhålla sig till 14 stadsdelsförvaltningars olika samverkansstrukturer.

För att socialtjänsten ska kunna fullgöra det yttersta ansvaret, SoL 5 kap 1 § när det gäller barn/ungdomar som far illa finns en anmälnings- och uppgiftsskyldighet (SoL 14 kap 1 §) som åvilar verksamheter som berör barn och unga t.ex. skolan. Det är därför betydelsefullt att alla aktörer har god kunskap om varandras verksamheter, ansvar, skyldigheter och befogenheter. Det gemensamma ansvaret förutsätter en helhetssyn och ett gemensamt ansvar för att insatserna från alla aktörer ska kunna samordnas så att de sammanlagda resurserna används så effektivt som möjligt.

Föräldrars ansvar och delaktighet

I samverkan som rör barn och ungdomar är deras vårdnadshavare/föräldrar den viktigaste samarbetspartnern. När det gäller barn som far illa eller riskerar att fara illa är det än viktigare att samverka med vårdnadshavarna/ föräldrarna och barnen/ungdomarna inleds i ett tidigt stadium.

Brister i samverkan

Nya former för samverkan har varit en aktuell fråga sedan halvårsskiftet 2007 då organisationen av stadens kommunala grundskolor, obligatoriska särskolor och skolbarnsomsorgen förändrades genom att övergå från stadsdelsnämnderna till utbildningsnämnden. Möjligheten att välja skola och etableringen av fristående skolor har aktualiserat behovet av nya samverkansformer eftersom det inte längre är en självklarhet i Stockholm att barn går i skolan i sitt närområde. Cirka hälften av stadens grundskolelever väljer en annan grundskola, kommunal eller fristående, än den nära hemmet. Samma förhållande gäller för gymnasieskolorna som tar emot elever från alla stadsdelar och från andra kommuner.

Samverkan är nödvändig på både en övergripande nivå inom en stadsdelsförvaltning och på individnivå när det gäller enskilda ärenden. Skolorna samverkar därför med flera stadsdelsförvaltningar; på en övergripande och förebyggande nivå med den stadsdelsförvaltning där skolan är belägen och på individnivå med de stadsdelsförvaltning där aktuell elev är folkbokförd. Det innebär att skolorna har många samverkansparter.

Samverkan med de fristående skolorna inom en stadsdelsnämnd är i stort sett obefintlig. Det samma gäller för gymnasieskolorna, fristående som kommunala.

Oklarheter och otydligheter i andra myndigheters/förvaltningars ansvar och befogenheter och organisation medför svårigheter i möjligheten och strävan att samverka. Extra komplicerat blir detta när en skola samverkar med ett flertal stadsdelsförvaltningar med olika strukturer och organisationer.

Även inom verksamheterna kan det finnas oklarheter i samverkanssystemen mellan t.ex. olika avdelningar/enheter sinsemellan och mellan avdelningar/enheter och skolorna.

Förvaltningens synpunkter

Det är väl belagt i forskning och erfarenhet att barn utvecklas mest gynnsamt om alla vuxna runt barnet samverkar och drar åt samma håll. Det är också belagt i forskning att en bra utbildning är en av de viktigaste faktorerna för att barn ska få en god uppväxt och ett bra vuxenliv.

Förvaltningen föreslår att ett arbete med att ta fram en eller flera indikatorer för samverkan prövas.

Ett område som behöver utvecklas är samverkan med de fristående skolorna. Förvaltningarnas mening är att samverkansöverenskommelser ska tecknas också med dem liksom med de kommunala gymnasieskolorna.

Samverkansformer

Samverkan mellan skola och socialtjänst med flera bör utgå från "Strategi för samverkan, - kring barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa" och de framgångsfaktorer som där identifierats för en god samverkan. Inom respektive stadsdelsförvaltnings geografiska område bör därför ett samverkansarbete påbörjas med "Strategi för samverkan" som bas.

När lagbestämmelsen (SoL 5 kap 1 a §) om samverkan infördes 2003 fick Socialstyrelsen i samverkan med dåvarande Myndigheten för skolutveckling och Rikspolisstyrelsen i uppdrag att ta fram en nationell strategi för samverkan ("Strategi för samverkan, - kring barn och ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa" april 2008). I denna konstaterar myndigheterna att den generella kunskap om framgångsfaktorer och hinder i samverkan i allt väsentligt är tillämpbar även på samverkan kring barn och unga som riskerar att fara illa. Av denna kunskap följer att god och stabil samverkan förutsätter *styrning, struktur och samsyn*. Strategin konstaterar fortsättningsvis att styrningen är det mest centrala genom att den politiska och administrativa ledningen aktivt tar ställning för samverkan. Om inte samverkan stöds på ledningsnivå riskerar den att bara fungera kortsiktigt och personbundet. Ledningen måste efterfråga uppföljning och utvärdering. Stabil samverkan kräver också struktur för att överbrygga skilda regelsystem, ett gemensamt mål och en definierad målgrupp. Strategin lyfter fram några centrala framgångsfaktorer;

- *Ett aktivt och gränsöverskridande ledarskap*

Cheferna har en nyckelroll och måste aktivt visa att samverkan är en prioriterad uppgift. Forskning pekar på vikten av att det finns kunskap och förståelse hos politiker och förvaltningsledning, att ledningen för ut en vision om vilket resultat som ska uppnås, skapar förankring och mandat för samverkan, stödjer samverkansprocesser och ser till att verksamheterna har rimliga resurser för att nå målet samt följer upp resultatet. Strategin pekar på en vanlig paradox inom samverkan; samverkan är nödvändigt för ett effektivt resursutnyttjande men hindras av brist på resurser. "När det inte finns tid eller pengar att samverka och utveckla nya arbetsformer tenderar verksamheterna att tillskriva varandra ansvaret för vissa problemområden." Aktörer inom olika delar av verksamheten och på olika nivåer måste istället avstå från att prioritera egna intressen och i stället arbeta mot gemensamma mål.

- **Tydlighet och struktur**

Syftet med samverkan måste vara tydligt och enskilda verksamheters besparingskrav får inte vara drivkraften, då riskerar samverkan att bli ett "Svarte Petter"-spel. Gemensamma och tydliga mål krävs.

- **Samsyn**

En viss grad av gemensam problemförståelse är nödvändig för en fungerande samverkan och de olika aktörerna kan behöva förhandla om arbetssätt och relationer. Skolan (och andra verksamheter) och socialtjänsten har olika uppdrag och utan en god kännedom och respekt för varandras verksamheter, gränser och regelsystem försvåras samverkan. Viktigt är därför att sprida kunskap om den egna verksamheten och att skaffa sig kunskap om andra verksamheters ansvar och regelsystem. Socialtjänsten har det absoluta ansvaret för myndighetsutövningen när det gäller barn och unga som far illa men, när det gäller att förebygga att barn och ungdomar far illa är ansvaret delat med andra huvudmän som t.ex. skolan.

- **Motivation, förtroende och god kommunikation**

Tid för samverkan behövs och de deltagande verksamheterna behöver uppleva att de har ömsesidig nytta av samverkan för att få och behålla motivationen över tid. andra viktiga begrepp är förtroende, kommunikation och tillit. Det behöver finnas en kollegial jämlikhet trots eventuella statusskillnader och kunskap om den känslomässiga stress som uppstår i arbetet med barn som far illa.

- **Samverkanskompetens**

Kunskap om samverkan och vad som krävs för en fungerande samverkan måste finnas i verksamheterna.

Samverkan med kommunal och fristående skolor

Alla skolor inom en stadsdelsförvaltnings geografiska område, grundskolor och gymnasieskolor såväl kommunala som fristående ska, enligt förvaltningens mening, delta i samverkan. Skolorna samverkar på en övergripande och förebyggande nivå med den stadsdelsförvaltning där skolan är belägen och på individnivå med den stadsdelsförvaltning där aktuell elev är folkbokförd.

Samverkansområden och samverkansöverenskommelser

Som en för staden gemensam bas/miniminivå för samverkan föreslås ett antal samverkansområden för skola och stadsdelsnämndens verksamheter. Utifrån

respektive stadsdelsförvaltnings struktur och organisation samt skolors och stadsdelsförvaltningars behov av samverkan i olika frågor kan lokala tillägg göras.

Samverkansområdena sammanförs i en samverkansöverenskommelse (bilaga 1) mellan skolorna och verksamheterna inom stadsdelsnämnderna. Samverkansöverenskommelser bör också finnas med stadsdelsnämndernas verksamheter och de fristående skolorna inom stadsdelsnämndens geografiska område. Förslaget till samverkansöverenskommelse är uppbyggt som en överenskommelse med angivande av ansvariga funktioner, vad samverkan ska avhandla och hur uppföljningen ska ske. Överenskommelsen anger vilka funktioner inom stadens förvaltningar som ska vara representerade, men för att en högre kvalitet ska uppnås, framförallt i det förebyggande arbetet, bör polis och det lokala föreningslivet också vara representerat i ett övergripande samverkansforum

Den övergripande samverkan som avses under rubriken "samarbete i generella frågor" är en förutsättning för hela samverkansstrukturen. Stadsdelsdirektören ansvarar t.ex. för att en övergripande mötesstruktur finns samt kallar till möten, ser till att dessa protokollförs och att de redovisas i stadsdelsnämnden. Deltagarna i dessa möten är normalt verksamhets- eller avdelningschefer inom stadsdelsförvaltningen samt samtliga rektorer för grund- och gymnasieskolorna i stadsdelen. Respektive biträdande grundskolechef bör också vara med vid dessa möten. Inom området "samarbete i generella frågor" ska inga individärenden diskuteras. Inom samverkansområde "barn och ungdomar som far illa", som också utgör grunden för samverkan med landstinget (BUS), ska individärenden däremot kunna diskuteras då det finns behov av detta.

I dagsläget har hälften av stadsdelsförvaltningarna tecknade avtal med grundskolorna i respektive stadsdelsförvaltnings geografiska område. Ett fåtal har haft överenskommelser sedan 2007-07-01.

Stödmaterial

Inom några samverkansområden finns behov av mer detaljerade anvisningar för hur samverkan ska ske. Följande områden har identifierats och arbetsgruppen har här påbörjat ett arbete:

- sekretessfrågor
- utredningsansvar för barn/ungdomar som far illa; t.ex. skolk, "hemmasittare", ansvar för insatser; anmälan till socialtjänsten,
- barn/ungdomar med insatser från skola och socialtjänst; placering i familjehem, i HVB (hem för vård och boende), SIS (Statens Institutionsstyrelse), öppenvård, samverkansklasser inklusive likheter/

skillnader i hanterandet av elever i kommunala respektive fristående skolor,

- övergångar som t.ex. förskola – grundskola/särskola, gymnasie-/gymnasiesärskola – daglig verksamhet, kommunala uppföljningsansvaret,
- säkerhetsarbetet,
- korttidstillsyn för skolungdom över 12 år enligt LSS, Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade
- barn/ungdomar/elever med funktionsnedsättning; daglig verksamhet,

Stödmaterialet föreslås presenteras för utbildnings- respektive socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen under första kvartalet 2010. Materialet kommer därefter att successivt uppdateras och kompletteras. Stödmateriel för skolorna när det gäller rätten till undervisning (befrielse från undervisning) och hedersrelaterade frågor kommer samtidigt att presenteras.

Förvaltningens förslag

Riktlinjer

De i detta tjänsteutlåtande föreslagna samarbetsformerna med utgångspunkt i "Strategi för samverkan", föreslagna samverkansområden som miniminivå och samverkansöverenskommelser samt stödmateriel inom olika områden utgör stadens riktlinjer för samverkan mellan skola och stadsdelsnämndernas verksamheter. Samverkansöverenskommelser bör tecknas med såväl kommunala skolor som med de fristående skolorna när det gäller grundskolor och gymnasieskolor inklusive särskolor.

Utbildningsförvaltningen och socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen föreslår att respektive nämnd till kommunstyrelsen för beslut överlämnar detta tjänsteutlåtande med förslag till riktlinjer för samverkan mellan skola och stadsdelsnämndernas verksamheter för barn/ungdomar med funktionsnedsättningar och barn/ungdomar som far illa eller riskerar att fara illa. Riktlinjerna omfattar samverkansformer, samverkansområden med förslag till samverkansöverenskommelse mellan stadens skolor och stadsdelsförvaltningarna samt ett stödmateriel som presenteras under första kvartalet 2010.

Syftet med gemensamma samverkansområden och en samverkansöverenskommelse är att samverkan ska ske på ett liknande sätt över hela staden så att alla involverade, från barn och föräldrar till enskilda socialsekreterare, biståndshandläggare och lärare ska känna igen sig och veta var man ska vända sig och få ett bemötande och resultat som är bra och likvärdigt överallt.

Överenskommelsen är utformad som en struktur för vilka frågor som ska avhandlas, vilka möten som ska förekomma inom ramen för samverkan, hur ofta dessa ska förekomma, vilka funktioner som måste vara representerade och vilken uppföljning som ska ske.

Enligt förvaltningarnas mening bör samverkansöverenskommelser tecknas med grundskolor, gymnasieskolor (inkl obligatorisk särskola och gymnasiesärskola) i såväl kommunala som fristående skolor.

För att följa upp resultatet av en samverkansöverenskommelse har en diskussion inletts med stadsledningskontoret om att pröva att ta fram en indikator för samverkan.

STADSDELSNÄMND

SIC 1(3)
2006-12-08

Överenskommelse om samverkan mellan grundskola, särskola, gymnasieskola, gymnasiesärskola och stadsdelsnämndens verksamheter

Syftet med denna samverkansöverenskommelse är en gemensam helhetssyn på barns och ungas utveckling och lärande. Utgångspunkten för samverkan i generella frågor är stadsdelsnämndens geografiska område och de skolor som är lokaliserade i detta samt de barn och ungdomar (längst till 21 år) som går i dessa skolor. På individnivå är utgångspunkten den stadsdelsnämnd som barnet/ungdomen är folkbokförd i. Samverkansöverenskommelsen gäller från xxxx-xx-xx.

Område	Syfte / åtagande	Samarbetsform / arbetssätt	Ansvarig	Uppföljning
Samarbete i generella frågor mellan stadsdelsförvaltningarna och grundskola/särskola gymnasieskola/gymnasiesärskola	Samverkan	Möte minst en gång per termin. Deltagande av chefer för individ- och familjeomsorg, funktionshinderomsorg, fritid och samliga rektorer i stadsdelsnämndens geografiska område samt relevanta myndigheter och föreningar som verkar inom stadsdelen.	Stadsdelsdirektör Sammankallar berörda verksamheter och skolor, bitr. grundskolechef deltar	Protokoll anmätas i stadsdelsnämnden
Övergång Förskola - grundskola/särskola	Informationsutbyte Fånga upp barn med särskilda behov	Rutiner för övergångar ska finnas, enligt stödmaterial	Rektor och den som är ansvarig för förskolan, samt i förekommande fall chef för individ- och familjeomsorg och/eller chef för omsorgen om funktionshindrade	Enligt utarbetade rutiner
Grundskola/särskola – gymnasieskola/gymnasiesärskola	Informationsutbyte Fånga upp barn och ungdomar med särskilda behov	Rutiner för övergångar ska finnas, enligt stödmaterial	Respektive rektor och i förekommande fall chef för individ- och familjeomsorg och/eller chef för omsorgen om funktionshindrade	Enligt utarbetade rutiner

Övergång				
Kommunala uppföljningsansvaret				
	Informationsutbyte Fånga upp ungdomar utan skolplacering/sysselsättning	Rutiner för samverkan ska finnas	Gymnasieslussen	Enligt utarbetade rutiner
Gymnasie-/gymnasiesärskola- arbetsliv/ daglig verksamhet	Planera övergången för elever med funktionsnedsättningar till arbetsliv/fortsatta studier/ daglig verksamhet	Rutiner för samverkan, enligt stödmaterial som ska utarbetas under 2010	Rektor och i förekommande fall ansvarig chef för omsorgen om funktionshindrade	
Barn och ungdomar som far illa	Fånga upp barn och ungdomar som riskerar att fara illa eller som far illa	Anmälningsrutiner enligt stödmaterial	Chef för respektive verksamhet	
Barn och ungdomar i behov av särskilt stöd/ hälsa – samarbete med landstinget	Samordna insatser och klargöra ansvarsfördelningen mellan myndigheterna	Strukturer för lokal samverkan med landstinget ska finnas (BUS-samverkan)	Chef för individ- och familjeomsorg, chef för omsorgen om funktionshindrade och rektor	På olika nivåer
Barn/ungdomar med insatser, ex. vis i form av - o HVB-hem - o familjehem - o öppenvård - o bostad med särskild service för barn och ungdomar - o skolskjuts - o korttidsutlys (KTT) och korttidsvistelse	Boende, behandling och skola med bra kvalitet och utifrån en helhetssyn	Rutiner för tidig samverkan enligt stödmaterial	Chef för individ- och familjeomsorg, chef för omsorgen om funktionshindrade och rektor	På olika nivåer
Brottsförebyggande arbete	Förebygga brottslighet	Lokala BRÅ	Stadsdelsdirektören	Enligt stadens brottsförebyggande program

Drogförebyggande arbete	Förebygga droganvändning	Lokala BRA	Stadsdelsdirektören	Se ovan
Säkerhetsarbete	Klärgöra ansvarsfrågor mellan stadsdelsnämndens verksamheter och skolan	Kontinuerlig lokal avstämning	Stadsdelsdirektör och rektorer, bitr. grundskole- chef deltar i före- kommande fall	Ärligen till stadsdelsnämnden
Uppföljning av överenskommen	Allt arbete på lokal nivå bedrivs enligt överenskommen, förslag på eventuella förbättringar		Stadsdelsdirektörer sammankallande	

Datum

Rektor ....skola

Rektor ...skola

Rektor ...skola

Rektor ...skola

Rektor ...skola

Rektor ...skola

Stadsdelsdirektör

Chief individ- och familjeomsorg

Chief .....

Chief .....

Bitr. grundskolechef utbildningsförvaltningen